

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANS ÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**EVLİ ÇİFTLERDE SORUMLULUK DUYGUSUNUN VE EMPATİ
BECERİSİNİN EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ**

Merve EVREN

20185600

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2022

**EVLİ ÇİFTLERDE SORUMLULUK DUYGUSUNUN VE EMPATİ
BECERİSİNİN EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ**

Merve EVREN

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd.Doç.Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER

LEFKOŞA
2022

KABUL VE ONAY

Merve EVREN tarafından hazırlanan “Evli Çiftlerde Sorumluluk Duygusunun Ve Empati Becerisinin Evlilik Doyumuna Etkisi” başlıklı bu çalışma/...../2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Yrd.Doç Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER (Danışman)

Yakındoğu Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Şebnem GÜLDAL KAN

Yakındoğu Üniversitesi

Atatürk Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği

Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN

Yakındoğu Üniversitesi

Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Prof. Dr. K. Hüsnü Can Başer
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Merve EVREN

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın yürütölmesinde bir yıl boyunca bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan değerli danıŐmanım Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER'e , tüm bu süreç boyunca bana destek veren bütün aileme, süreç boyunca desteklerini esirgemeyen arkadaşlarıma, iş arkadaşlarıma ve sevdiklerime en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Merve EVREN

ÖZET

EVLİ ÇİFTLERDE SORUMLULUK DUYGUSUNUN VE EMPATİ BECERİSİNİN EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ

Araştırmanın amacı evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empati becerisinin evlilik doyumuna etkisini incelemektir. İlişkisel tarama modelinde tasarlanmış kesitsel bir çalışmadır. Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan evli çiftlerdir. Veriler online olarak toplanmıştır. Evren içinden uygun örneklem yoluyla araştırmaya gönüllü olarak katılmış 422 kişiden örneklem oluşturulmuştur. Katılımcılara öncelikle onam formu hazırlanmış ve sunulmuştur. Sosyodemografik bilgi formu, Sorumluluk Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve Evlilik Doyumu Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; erkeklerin kadınlardan daha yüksek sorumluluk taşıdığı, eğitim durumu arttıkça sorumluluğun arttığı, gelir durumu arttıkça sorumluluğunda arttığı, çocuğu olmayanların olanlara kıyasla daha çok davranışsal sorumluluk puanına sahip olduğu, sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada incelen ikinci değişken olan Empatik Eğilim evlilik süresine göre 3-5 yıl evli olanların 10 yıl ve üzeri evli olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilime sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş arttıkça, eğitim durumu ve gelir seviyesi yükseldikçe empatik eğilimin arttığı, cinsiyet, çalışma durumuna, eşin çalışma durumuna, çocuk sahibi olma çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Eşin eğitim durumuna göre ilköğretim ve lise mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük evlilik doyumuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eşi çalışanların çalışmayanlara kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerde sorumluluğun empatik eğilim ve evlilik doyumuna ile aynı yönde anlamlı ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan evli bireylerin ilişkilerinde sorumluluklarını paylaşması empatik yaklaşımlarını sürdürmesi daha yüksek evlilik doyumuna sağlamaları için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sorumluluk Duygusu, Empati, Evlilik Doyumu

ABSTRACT**THE EFFECT OF RESPONSIBILITY AND EMPATHY SKILLS ON MARRIAGE SATISFACTION IN MARRIED COUPLES**

The aim of the study is to examine the effect of sense of responsibility and empathy skills on marital satisfaction in married couples. It is a cross-sectional study designed in relational screening model. Designed with. The universe of the research is married couples living in Turkey. Data were collected online. A sample was formed from 422 people who voluntarily participated in the research through appropriate sampling from the universe. First, a consent form was prepared and presented to the participants. Sociodemographic information form, Responsibility Scale, Empathic Tendency Scale (EES) and Marriage Satisfaction Scale were used as data collection tools. As a result of the research; It has been concluded that men have higher responsibilities than women, as their education level increases, their responsibilities increase as their income level increases, and those who do not have children have more behavioral responsibility scores than those who do not have children.

According to the second variable examined in the study, Empathic Tendency, it was concluded that those who were married for 3-5 years had a lower empathic tendency than those who were married for 10 years or more. There was no significant difference in terms of gender, employment status, spouse's employment status, having children, and the number of children. According to the education level of the spouse, it was concluded that those who graduated from primary and high school had lower marital satisfaction compared to those who graduated from university and master's degree. It has been concluded that marital satisfaction is higher than those whose spouses are not working. Responsibility in married individuals was found to be significantly associated with empathic disposition and marital satisfaction in the same direction. In this respect, it is thought that it is necessary for married individuals to share their responsibilities in their relationships, maintain their empathic approach, and provide higher marital satisfaction.

Keywords: Sense of Responsibility, Empathy, Marriage Satisfaction

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY	iii
BİLDİRİM	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLO LİSTESİ	ix
I. BÖLÜM GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Kapsam ve Sınırlılıklar	5
1.5.Tanımlar	5
2. BÖLÜM	
KURAMSAL BİLGİLER	7
2.1.Evli Çiftlerde Sorumluluk Duygusu ve Empati	7
2.1.1.Evlilik	7
2.1.2.Sorumluluk Duygusu	8
2.2.Empati Kavramı	10
2.2.1.Empatinin Doğası	11
2.2.2.Empatinin Öğeleri	13
2.2.3.Empatik Tepkiler	15
2.2.4.Empati ve İlişkili Kavramlar	17
2.2.4.1.Empati ve Sempatı	17
2.2.4.2.Empati ve Duygu	18
2.2.4.3.Empati ve Nesnellik	19
2.2.4.4.Empati ve Özdeşim	20
2.2.4.5.Empati ve İçtenlik	20

2.2.4.6. Empati ve Sezgi	20
2.2.2.7. Empati ve Dinleme	21
2.2.5. Empatinin Yararları	21
2.3. Evlilik Doyumu	22
2.3.1. Kuramsal Yaklaşımlar	27
2.4. İlgili Araştırmalar	30
2.4.1. Sorumluluk ve Empatik Beceri İle İlgili Araştırmalar	30
2.4.2. Evlilik Doyumu İle İlgili Araştırmalar	32
3. BÖLÜM YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Veri Toplama Araçları	39
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	39
3.3.2. Sorumluluk Ölçeği	40
3.3.3. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ).....	40
3.3.4. Evlilik Doyumu Ölçeği.....	41
3.4. Verilen Toplanması.....	41
3.5. Verilerin Analizi	41
4. BÖLÜM BULGULAR.....	43
4.1. Sorumluluk Ölçeği Sonuçları.....	43
4.2. Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	54
4.3. Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	59
4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları	65
4.5. Regresyon Analizi Sonucu	65
5. BÖLÜM TARTIŞMA	67
6. BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74

6.1. Sonuç	74
6.2. Öneriler	76
6.2.1.Klinisyenlere Öneriler	76
6.2.2.Kurumlara ve Topluma Öneriler	76
6.2.3.Araştırmacılara Öneriler	77
KAYNAKÇA	78
EKLER.....	98
Kişisel Bilgi Formu.....	98
Sorumluluk Ölçeği	100
Empatik Eğilim Ölçeği.....	100
Evlilik Doyum Ölçeği	101
Aydınlatılmış Onam Formu	102
Ölçek Kullanım İzinleri	103
Etik Kurul Onayı	107
İntihal Raporu	108
ÖZGEÇMİŞ.....	109

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri.....	38
Tablo 2. Ölçeklere Ait Basıklık, Çarpıklık ve Güvenirlik Değerleri.....	42
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	43
Tablo 4. Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	43
Tablo 5. Katılımcıların Yaşlarına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	44
Tablo 6. Katılımcıların Eşin Yaşına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları.....	45
Tablo 7. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları.....	47
Tablo 8. Katılımcıların Eşin Eğitim Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	48
Tablo 9. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	49
Tablo 10. Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları .	50
Tablo 11. Katılımcıların Eşin Çalışma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	51
Tablo 12. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	51
Tablo 13. Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları.....	52
Tablo 14. Katılımcıların 2. Evliliğini Yapma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları	53
Tablo 15. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	54
Tablo 16. Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	54
Tablo 17. Katılımcıların Yaşlarına Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları.....	55
Tablo 18. Katılımcıların Eşin Yaşlarına Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları ...	55
Tablo 19. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	56
Tablo 20. Katılımcıların Eşin Eğitim Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	56
Tablo 21. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	57

Tablo 22.Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	58
Tablo 23.Katılımcıların Eşin Çalışma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	58
Tablo 24.Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	58
Tablo 25.Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları.....	59
Tablo 26.Katılımcıların 2. Evliliğini Yapma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları	59
Tablo 27.Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları.....	59
Tablo 28.Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	60
Tablo 29.Katılımcıların Yaşlarına Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları.....	60
Tablo 30.Katılımcıların Eşin Yaşlarına Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları ...	61
Tablo 31.Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	61
Tablo 32.Katılımcıların Eşin Eğitim Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	62
Tablo 33.Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	62
Tablo 34.Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	63
Tablo 35.Katılımcıların Eşin Çalışma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	63
Tablo 36.Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	63
Tablo 37.Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları ..	64
Tablo 38.Katılımcıların 2. Evliliğini Yapma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları	64
Tablo 39. Korelasyon Analizi Sonuçları	65
Tablo 40. Evlilik Doyumu Ölçeğine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	65

1.BÖLÜM GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Evlilik, toplumsal yönden devletin kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimi (Özgüven, 2001), insanı mutlu eden özellikleri ile kişiliklerinin gelişimine katkı sağlayan önemli bir olgu (Glenn, 1991) olarak tanımlanmıştır. Evlilik ile sorumluluk (Bradbury 2000; Nelson vd. 2004) ve empatik beceri (Özgüven, 2001; Toussaint, 2005; Papp vd. 2010; Yekenkunnul, 2011) değişkenlerinin ilişkili alan yazında çalışıldığı görülmektedir. Evlilik ve sorumluluk ilişkisi (Cebeci, 2019; Demirtaş, 2021), empatik tutum ilişkisi (Arıkan, 2016; Adempira, 2020), doyum ilişkisi (Haseley, 2006; Wolfinger ve Wilcox'ın 2008; Balcı Arvas, 2017; Dağlı, 2017; Bedir, 2018; Emrahoğlu, 2021) çalışmalarda incelenmiş ancak sorumluluk, empati ve doyum değişkenlerin birlikte çalışmadığı ayrı ayrı incelendiği belirlenmiştir.

Alan yazında sorumluluk kavramının farklı boyutlarına değinilmiştir. Duruma göre değişebilen sorumluluk (Şirin, 2014), ahlakın aktif tarafı, topluma yönelik boyutu (Linckona, 1999), sosyal yetenekler (Nelson ve ark. 2004; Ellenburg 2001), seçimler yapma, sonraki sonuçları ve etkileri kabul etme (Yavuzer, 2010), duyguların tamamlanmasına yol açan görevler veya hedefler (Başaran 2000) olarak değerlendirilmiştir.

Bireysel nitelikler ve ilişkinin gelişim evreleri evlilik doyumuna etki eden temel faktörler arasında yer almaktadır (Bradbury 2000). Kişisel sorumluluk kişinin sorumluluğu olarak kabul edilir kendisi ve diğerleri olarak iki kısımda incelenir, biri kişinin sorumluluğundadır diğeri başkalarına yönelik sorumluluklarıdır (Hamilton, 1978). Kişiye özel sorumluluk, kişi özelinde düşünmeyi içerir. Tavır, kendini güçlendiren çabalar, bedensel ve duygusal esenlik, kendi seçimlerinden sorumlu olmak ve bunların sonuçlarını üstlenmek, seçimler yapmak, başkalarının sınırlarını zorlamamak ve saygıya dayalı iletişim kurmak. Sağlıklı kimlik kazanma gibi kişinin sorumlulukları kendine dönük, sağlıklı algılama ve değerlendirmeye sahip yöntemler ve kişilerarası sağlıklı ilişkileri geliştirmeyi içerir (Nelson ve ark. 2004). Evlilik iki sorumluluğu da taşımayı gerektirmektedir. Bireysel nitelikleri üzerinde en fazla kişinin evlenmeden önceki kişisel

gelişim hikayesi etkili olmaktadır. Bireyin evlilik öncesinde yaşamış olduğu travmalar, gelişim sürecindeki kayıplar ve kazanımlar, bağlanma stilleri, duygusal ve empatik becerileri gibi faktörler evlilik doyumu ile doğrudan ilişkili olabilmektedir (Bradbury 2000).

Empatik tutum, eşlerin karşılıklı hissettikleri duygularını doğru olarak anlayabilme becerisidir (Papp vd. 2010). Empati veya eşduyum, bir başkasının duygularını, içinde bulunduğu durum ya da davranışlarındaki motivasyonu anlamak ve içselleştirmek demektir. Toussaint (2005) kadınların empati kurma düzeyinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Kadınların genellikle empatik olmaya teşvik edilmelerinin ve ebeveynleri tarafından empatik bir eğilime sahip olmaları için eğitilmiş olmalarının etkisi vurgulanmıştır (Klein ve Hodges, 2001). Evliliğin kendisinden beklenen işlevlerinin beklenen düzeye ulaşması, evlilik ilişkilerinin sağlıklı olmasını gerektirmektedir (Erbek vd, 2005). Evlilik, bireylerin psikolojik, sosyal ve biyolojik ihtiyaçlarını doyumayı hedefleyen bir kurumdur. Empatik beceri sağlıklı bir ilişki için gerekli görülmektedir. Empatik tutum bireyin davranışları üzerine olumlu anlamda etkide bulunmaktadır (Kışlak ve Çubukça, 2002). Evli bireylerin empatik beceriye sahip olmasının sağlıklı iletişimin devamı için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Evlilik doyumu literatürde farklı disiplinler tarafından farklı şekillerde tanımlanmış karmaşık ve çok boyutlu bir konudur (Bradbury ve ark 2000, Selçuk ve ark 2010; Rebello ve ark 2014). Bird ve Merville (1994) evlilik doyumunu eşlerin evliliklerinin kalitesini öznel olarak değerlendirip tanımlarken evliliklerinin iyi, mutlu ve tatminkar olup olmadığını değerlendirme süreci olduğunu belirtmişlerdir.

Doyumu etkileyen faktörler iki ana grup altında toplanmaktadır. Kişilerarası süreçler olarak adlandırılan ilk grup evliliğin içeriğine vurgu yaparak, şefkat, biliş, davranış, sosyal destek ve şiddet unsurlarını kapsamaktadır. İkinci grupta yer alan çocuk, evlilik doyumunda önemli bir işleve sahiptir. Özellikle planlanarak yapılan çocuk, annenin stresli oluşu, ortak ebeveyn davranışlarını sergileyebilmek gibi unsurlar evlilik doyumunu etkileyebilmektedir (Bradbury ve ark 2000, Stone ve Shackelford 2006). Evlilik doyumu ile samimiyet ve empatik yaklaşım arasında pozitif bir ilişki vardır, uzun zamandır evli olan çiftlerde samimiyet ve öfkeli kontrolden kaçınma evlilik doyumunu

olumlu etkilemektedir (King 2016). Evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörlerden biri de cinselliktir (Yalçın 2014; Çağ ve Yıldırım 2013). Eşlerden birinin cinselliğe dair tutucu bir bakış açısına sahip olması eşler arasındaki cinsel arzu ve doyumunu engellemektedir. (Yalçın 2014). Cinsel etkileşimde yaşanan sorunlar ise doyum, sevgi ve güç gibi faktörlerde kayıp duygusu gibi olumsuz duygulanımlara neden olabilmektedir (Çağ ve Yıldırım 2013). Evlilik doyumunu eşlerin çocuk sahibi olmasından etkilenen bir kavramdır. (Stone ve Shackelford 2006). Doyurulmamış duygusal ihtiyaçlar, eşlerin birbirleriyle ve eşinin ailesiyle çatışma yaşamaları, cinsel tatminsizlik, gelir idaresindeki anlaşmazlık, çocuklarla ilgili problemler, inançlardaki uyuşmazlık, madde kullanımı, boş zamanı değerlendirilmede anlaşmazlık, ailede rol çatışmaları ve sağlıklı iletişim kuramıyor olması gibi etmenlerde evliliği etkilemektedir (Özgüven, 2001; Yekenkunrul, 2011). Alan yazında sorumluluk, empatik beceri ve evlilik doyumuna ilişkin değişkenlerin ayrı ayrı çalışıldığı görülmüştür. Erişilebilen literatürde bu değişkenlerin birlikte çalışıldığı az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu bağlamda evlilik sürecinde eşlerin birbirlerine karşı sorumluluklarını taşıması ve empatik yaklaşımlarının evlilik doyumuna açısından önemli olduğu ve bu değişkenlerin ilişkisinin nasıl olduğunun belirlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın problem cümlesi “Evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empati becerisinin evlilik doyumuna etkisini ne düzeydedir? Şeklinde belirlenmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmada evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empati becerisinin evlilik doyumuna etkisini incelemek amaçlanmıştır. Evlilikte sağlıklı ilişkiler kurulması ve mutlu bir evliliğin sağlanması için birçok değişkenin etkili olduğu bilinmektedir. Sorumluluk duygusu ve empatik beceriler bu değişkenlerden bazılarıdır. Bu araştırmada sorumluluk duygusu ve empatik becerilerin evlilik doyumuna nasıl bir etki yaptığının belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın alt amaçları aşağıdaki şekilde soru cümleleriyle ifade edilmiştir:

1. Evli çiftlerin demografik durumlarına göre (Cinsiyet, evlilik süresi, yaş, eşin yaşı, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, çalışma durumu, eşin çalışma durumu) sorumluluk duyguları farklılık göstermekte midir?

2. Evli çiftlerin demografik durumlarına göre (Cinsiyet, evlilik süresi, yaş, eşin yaşı, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, çalışma durumu, eşin çalışma durumu) empati beceri düzeyleri farklılık göstermekte midir?

3. Evli çiftlerin demografik durumlarına göre (Cinsiyet, evlilik süresi, yaş, eşin yaşı, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, çalışma durumu, eşin çalışma durumu) evlilik doyumları farklılık göstermekte midir?

4. Evli çiftlerde sorumluluk duygusu, empati becerisi ve evlilik doyumları arasında bir ilişki var mıdır?

5. Evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empatik beceri evlilik doyumunu yordamakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Erişilebilen alanyazında sorumluluk duygusu ve empatinin evlilik doyumuna etkisine ilişkin olarak az sayıda araştırma bulunmaktadır. Çalışmanın bu noktada literatüre katkı sunması beklenmektedir.

Araştırmada incelenen değişkenlerden biri olan evlilik insanı mutlu eden özelliklerden biri olarak düşünülmüştür (Glenn, 1991). Sorumluluk değişebilen yönleri ile (Şirin, 2014), ahlakın aktif tarafı, topluma yönelik boyutu (Linckona, 1999), sosyal yetenekler (Nelson ve ark. 2004; Ellenburg 2001), seçimler yapma, sonraki sonuçları ve etkileri kabul etme (Yavuzer, 2010), duyguların tamamlanmasına yol açan görevler veya hedefler (Başaran 2000) olarak alan yazında değerlendirilmiştir. Evliliğin kendisinden beklenen işlevlerinin beklenen düzeye ulaşması, evlilik ilişkilerinin sağlıklı olmasını gerektirmektedir (Erbek vd, 2005). Empatik beceri sağlıklı bir ilişki için gerekli görülmektedir. Empatik tutum bireyin davranışları üzerine olumlu anlamda etkide bulunmaktadır (Kışlak ve Çubukça, 2002). Bird ve Merville (1994) evlilik doyumunu eşlerin evliliklerinin kalitesini öznel olarak değerlendirip tanımlarken evliliklerinin iyi, mutlu ve tatminkar olup olmadığını değerlendirme süreci olduğunu belirtmişlerdir. Evli bireylerde sorumluluk empatik eğilimin evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi bağlamında araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan araştırmanın sonunda

ulaşılan bulguların, evlilik-aile psikolojik danışmanlığı alanındaki araştırmalara fikir vereceği ve daha sonraki araştırmalara veri sağlayacağı öngörülmektedir.

Türk aile yapısında kadına yüklenen sorumlulukların yoğunluğunun çok fazla olduğu düşünölmektedir. Ev geçimine katkı sağlaması, çocuk bakımı, eşine hizmet etmesi, ev işlerinden sorumlu tutulması, yemek ve temizlik işleri yanında aileler ile diyaloğun kurulması gibi birçok sorumlulukları üstlendiği görölmektedir. Erkeğin empatik yaklaşımı ve sorumlulukların dengeli dağılımı evlilik doyumunda önemli unsurlardan biridir. Toplumsal açıdan evliliklerin sağlıklı ve mutlu olarak devamı arzu edilen bir durumdur. Evliliklerin devamı açısından evli çiftlerin sorumluluklarını yerine getirmesi, empatik yaklaşımları ve evlilik doyumunu elde etmeleri önemli bir olgudur. Araştırma sonucunda topluma yönelik olarak değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi yönüyle elde edilen bulguların farkındalık kazanımına katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Bu açıdan evli çiftlerin sorumluluk bilinci içinde hareket etmeleri ve birbirlerine karşı empatik yaklaşımları sergileme eğilimlerinde artış olabilir.

1.4.Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma zaman açısından 2021 yılını kapsamaktadır. Evren açısından Türkiye’de yaşayan evli yetişkinlerdir. Bu evren içinden araştırmaya gönüllü olarak katılan 422 kişi örnekleme oluşturmuştur. İncelenen konu açısından evli çiftlerde sorumluluk duygusu, empatinin ve evlilik doyumunu değişkenleri ile sınırlandırılmış ve bu değişkenleri ölçen ölçme araçlarının ölçtüğü sorular ile sınırlandırılmıştır.

1.5.Tanımlar

Evlilik: Evlilik “birbirinden farklı yönde ihtiyaçlara sahip olan ve ilgi istekleri değişkenlik gösterebilen iki bireyin beraber bir yaşama devam etmek, çocuk yetiştirmek ve ortak sorumluluklar üstlenmek gibi amaçlarla kurulan ilişkiler sistemi” dir (Yeşiltepe, 2011).

Evlilik Doyumu: Evlilik kurumunun içinde varlığını devam ettiren çiftlerin sahip olduğu psikolojik tatmindir evlilik doyumunu. Çevresel ve kişisel boyutlarıyla ele alınabilir. Çevresel olarak çiftlerin karar verme süreçleri, evlilikteki baskın yönleri, ekonomik ve

sosyal düzeyi, problem çözümüne bakış açıları şeklinde ele alınabilir. Kişisel olarak ise çiftlerin cinsel doyumu, birbirlerine karşı olan sevgi ve iletişim kurma şekilleridir (Sokolski ve Hendrick, 1999).

Sorumluluk: Sorumluluk değişebilen yönleri ile (Şirin, 2014), ahlakın aktif tarafı, topluma yönelik boyutu (Linckona, 1999), sosyal yetenekler (Nelson ve ark. 2004; Ellenburg 2001), seçimler yapma, sonraki sonuçları ve etkileri kabul etme (Yavuzer, 2010), duyguların tamamlanmasına yol açan görevler veya hedeflerdir (Başaran 2000)

Empatik Tutum: Empatik tutum, eşlerin karşılıklı hissettikleri duygularını doğru olarak anlayabilme becerisidir (Papp vd. 2010).

2. BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER

Bu bölümde evli bireylerde sorumluluk ve empati ile evlilik doyumu, ilgili araştırmalar bağlamında açıklanmıştır.

2.1.Evli Çiftlerde Sorumluluk Duygusu ve Empati

Aşağıda evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empati konusu evlilik kavramı tanımlanarak açıklanmıştır.

2.1.1.Evlilik

Evliliğin, iki kişi arasında hem yasal hem de toplumsal açıdan kabul gören, kişilere türlü hak ve yükümlülükler yükleyen, cinsel yaşamı da kapsayan bir birliktelik sistemi olduğu bilinmektedir. Sosyal bir kurum olduğundan toplumun yeni fertler kazanmasını da sağlayan evliliğin bir diğer tanımı, ailenin temellerini atan başlıca unsurdur (Budak, 2009). Evlilik, kadın ve erkeğin hayatına beraber devam etmesi, çocuk sahibi olup yetiştirmesi ve bir yaşamın beraber paylaşılması gibi hedeflerin oluşturduğu bir sözleşme şeklinde de düşünülebilir. Evlilik, biyolojik, sosyolojik ve psikolojik fonksiyonlara sahip bir birliktelik bütünüdür. “Karı-koca” şeklinde bireyler arasında bağ oluşturan, toplumun yeni fertler kazanmasını amaçlayan, sosyal açıdan devletin yasallaştırdığı bir ilişki düzenidir (Özgüven, 2000).

Evlilik, toplumların yapmaları gereken çeşitli hakları ve sorumlulukları içeren bir gerçektir. Sosyal bir kurum olan evliliğin, insanların sürekliliğini sağladığı, ilaveten kişiyi düzeni olan bir yaşama ulaştırdığı ve toplumdaki kurallara uyumun artmasına yardımcı olduğu bilinmektedir (Bacanlı, 2001). Özgüven’in ifadesine göre (2001) evlilik, yasallaştırılmış bir yol, birliktelikler düzeni, bir erkekle kadın arasında ”karı-koca” bağlarını oluşturan, doğmamış çocuklarına belirli bir konum kazandıran, sosyal açıdan kontrolün, hak ve yetkilerin devlette olduğu meşru bir birliktelik biçimidir. Glenn’in tanımına göre (1991) evlilik, kişiye mutluluk sağlayan ve karakterin ilerleyişinde kayda

değer rolü olan bir birimdir. Fowers'ın tanımına göre (1993) ise, evlilik bireylerin benliklerinin birbirleriyle birleşmesine olanak sağlayan, kişilik gelişimi ve mutluluk kaynağı olan bir kurumdur.

2.1.2. Sorumluluk Duygusu

Alan yazısında sorumluluğa ilişkin çeşitli boyutların ele alındığı görülmektedir. Duruma bağlı farklılaşabilen yükümlülüklerin (Şirin, 2014), ahlaktaki etken tarafın, topluma yönelik boyutun (Linckona, 1999), sosyal yeteneklerin (Nelson ve ark. 2004; Ellenburg 2001), seçimler yapmanın, sonraki neticelerin ve yansımaları kabul etmenin (Yavuzer, 2010), duyguları tamamlayan işlevler ya da hedefler (Başaran İ.E.) olduğu kabul edilmiştir.

Evlilikteki tatminliği etkileyen başlıca unsurlardan bazıları kişisel özellik ve birlikteliğin ilerleyiş aşamalarıdır (Bradbury 2000). Bireysel sorumluluğun kişiye ait sorumluluk olarak kabul edildiği, kendisi ve diğerleri olmak üzere iki bölümde incelendiği, birinin kişinin sorumluluğuna ait olduğu diğerinin başkalarına yönelik sorumluluk olduğu belirtilmektedir (Hamilton, 1978). Bireye özgü düşünmeyi barındıran kişiye özel sorumluluğun, tavrı, kendini kuvvetlendiren gayretleri, fiziksel ve duygusal esenliği, kendine ait seçimlerden yükümlü olmayı ve bu neticeleri üstlenmeyi, tercihler yapmayı, başkalarına ait olan sınırları zorlamamayı ve saygı temelli iletişim kurmayı içermektedir. Sağlıklı kimlik edinme gibi bireyin yükümlülükleri kendisine dönmeyi, sağlıklı algılamayı ve değerlendirmeye sahip metotları ve bireyler arası sağlığa ilişkin ilişkileri geliştirmeyi kapsamaktadır (Nelson ve diğ. 2004). Evliliğin bu iki yükümlülüğün de altından kalkması gerektiğine inanılır. Bireyin evlilikten önce yaşadığı bireysel gelişimine dair hikaye, kişisel özelliklere en çok etki eden unsurdur. Kişinin evlilikten önce yaşadığı travmaların, ilerleyiş aşamasındaki kayıpların ve kazanımların, bağlanma stillerinin, duygusal ve empatik yeteneklerin evliliğe duyulan doyum ile dolaysız olarak alakadar olabileceği düşünülmektedir (Bradbury 2000).

Evlilik doyumunun, evlilik kalitesinin, evlilik uyumunun ve daha pek çok kavramın evlilikteki birlikteliği tanımlamak amacıyla diğerinin yerine kullanılabildiği gözlenmiştir (Polat, 2006). Özellikle evlilik uyumu ile doyumu arasındaki yüksek korelasyondan

dolayı sık sık birbirlerinin yerini eş anlamlı şeklinde alabilmektedirler. Fakat, kimi araştırmacıların görüşü doyum ve uyum kavramlarının birbirlerinden ayrı olduğu yönündedir. Evlilik doyumunun kişilerin sübjektif algılarını belirttiği, evlilik uyumunun ise kişilerarası bağın niteliğini incelediği bilinmektedir (Kışlak-Tutarel & Çabukça, 2002). Bu açıdan evlilik uyumunun daha geniş bir kavram olduğu ve evlilik uyumunun sağlanmasında iki tarafında birlikteliği devam ettirme becerilerinin önem arz ettiği söylenebilir (Akar, 2005; Çakırlar, 2012). Türlü araştırmaların evlilik uyumunu ve doyumunu birbirlerinin yerine eş anlamlısı şeklinde kullanmalarına rağmen bu iki ifadenin birbirlerinden ayrıldığı ve ayrı iki ifade şeklinde ele alındığı belirtilmektedir.

Evlilik uyumunun, çiftlerin kaliteli bir iletişime sahip olmaları, çatışmaların altından kalkabilmeleri ve beraber zaman geçirmeyi sevmeleri şeklinde tanımlandığı görülür (Öztürk ve Arkar, 2014). Evlilik uyumuna etki eden pek çok unsur bulunmaktadır. Uyum içerisinde süren bir evliliğe sahip olmak amacıyla ortak sevginin ve saygının haricinde çiftlerin birbirlerinden ve ilişkilerinden haberdar olmalı, karşılıklı dinlemenin yanında duygularını net bir şekilde belirtmelidirler (Demir, 2016). Eşlerin aralarında eksikliğini duyduğu iletişimin evlilikte en fazla yaşanan sorunlardan biri olduğu bilinir (Fidanoğlu, 2007). Evlilikte uyumun sağlanması bakımından ortak etkileşim ve iletişimin dikkate değer unsurlar oldukları gözlenmiştir (Fışıloğlu ve Demir, 2000). Çiftlerin farklı değerleri bulunan aileler tarafından yetiştirilmiş olmasının (Şener & Terzioğlu, 2002), doyurulmamış duygusal gereksinimlerin, çiftlerin karşılıklı ve eşinin ailesinden biriyle çatışmasının, cinsel tatminsizliğin, kazanç yönetimindeki anlaşmazlığın, çocuklara ilişkin sorunların, inanıştaki uyuşmazlığın, madde tüketiminin, boş vakti değerlendirmedeki anlaşmazlığın, ailedeki rol çatışmalarının evlilik uyumuna etken olduğu söylenebilir (Özgüven, 2014). Dahası eşlerin birbirlerine benzedikleri algısının da evlilik uyumuna en fazla etki eden unsurlardan biri olduğu tespit edilmiştir (Sparakowski ve Hughston, 1978). Çiftler arasındaki baskınlığın, benzerliğin, boş zamanın, çocuğun, ev işlerinin, kazancın, iletişimin, problem çözmenin, sözel ve fiziksel şiddetin (Kocadere, 1995) ve cinselliğin (Yekenkunrul, 2011) de evlilik uyumuna etki ettiği söylenebilir. Birtakım sosyal değişkenlerin de evlilik uyumuna etki ettiği saptanmıştır. Çiftlerin yaşlarının, evlilik sürelerinin, kazanç seviyelerinin, eğitim seviyesinin, aileyi ziyaret etmenin evliliğin uyum seviyesini etkilediği belirtilmektedir (Demiray, 2006). Çiftlerin

yükümlülüklerini paylaşmaları ve etki edici iletişime sahip olmaları evliliğin başarısına ve uyumuna da pozitif açıdan katkı sağlayacaktır (Şener, 2002).

2.2. Empati Kavramı

Günümüzde “empati” kelimesi, Carl Rogers’ı ve onun konu hakkındaki çalışmalarını hatırlatır. Rogers, mesleği süresince empati kavramını türlü biçimlerde açıklamış ve 1970 senelerindeki empatinin, şimdi genelinin hemfikir olduğu bir tanım haline geldiği gözlenmiştir. Sert bir özelliği bulunmayan bahsi geçen tanımın genel hatları şu şekildedir: Bir kimsenin kendisini karşısındakinin yerine koyup olayları o kişinin perspektifiyle görebilmesine, ona ait duygu ve düşünceleri doğru şekilde algılamasına, hissetmesine ve duruma ilişkin onu bilgilendirme aşamasına “empati” denilmektedir (Dökmen, 2003). Empatinin, bireyin kendisini karşısındakiymiş gibi düşünüp duruma o kişinin perspektifiyle bakmak, onun düşünce ve duygularını doğru şekilde yorumlamak, hissetmek ve bu olayı ona iletmek olduğu söylenebilir (Ceyhan, 2012).

Empati tanımları, diğer insanlara değer vermek ve onlara yardım etme arzusuna sahip olmak da dahil olmak üzere çok çeşitli fenomenleri kapsamaktadır. Başka bir kişinin duygularını deneyimlemek; başka bir kişinin ne düşündüğünü veya hissettiğini fark etmektir (Pijnenborg, ve diğ. 2013). Ağırman’ın tanımına göre (2006), empati "muhatabını anlayıp anlamadığı hakkında onu bilgilendirme aşaması" ya da "algılama gayreti" şeklinde değerlendirilmesi, bunun da karşı muhatabı algıladığını sözlü ya da sözsüz biçimde iletilmesinin haricinde eyleme dayalı bir yönü olmaması açısından eksiktir, empati, "kişiler ve topluluklar arası bağlarda yaşamı tüm yönleriyle saran bir kavrama ve kavradığını fiile dönüştürmeye çalışılması" şeklinde düşünülmelidir. Buna dayanarak empatiyi “bir bireyin kendisini karşısındakiymiş gibi görerek ona ait düşünceleri doğru şekilde algılama, hissetme ve buna bağlı hareket belirleyerek davranışını gösterme şekli ve faaliyeti" olarak değerlendirmek gerekir.

Başkalarına ait duygu ve düşüncelerinin ve bunların olası manalarının nesnel bir biçimde farkında olunması; karşısındakine ait düşünce ve duygularının temsili biçimde yaşanması. “Kendisini başkasının yerine koyma” acıların, sevinçlerin paylaşılması, vb. ifadesi ile belirtilen kavram. Bu haliyle bilişsel süreç olmasının yanı sıra duygusal da bir

süreç olup bireyin kendisini karşısındakine ait durumda hayal etmesi, kendisine benzeyen tecrübelerini hatırlaması gerçekleştirir. Dahası empatinin bu düşünce ve duygular alışverişine özel tepkileri de ürettiği bilinmektedir (Budak, 2009).

2.2.1. Empatinin Doğası

Empatiye sahip olmak, karar verme ve düşünme süreçlerine giren birçok faktör olduğunu anlamayı içerebilir. Geçmiş deneyimlerin bugünün karar vermesinde etkisi vardır. Bunu anlamak, bir kişinin bazen çoğu bireyin bariz bir yanıtla yanıt vereceği bir soruna mantıksız kararlar veren bireyler için empati kurmasını sağlar. Yıkılmış evler, çocukluk travması, ebeveynlik eksikliği ve diğer birçok faktör, bir kişinin gelecekte karar vermek için kullandığı beyindeki bağlantıları etkileyebilir (Dietrich, 2017). Martin Hoffman'a göre herkes empati hissetme yeteneğiyle doğar (Roth-Hanania ve diğ. 2011).

Empati, diğer insanların duygusal durumlarını anlamayı içerdiğinden, karakterize etme şekli, duyguların kendilerinin karakterize edildiği şekilden türetilir. Örneğin, duygular bedensel duygularla merkezi olarak karakterize edilirse, bir başkasının bedensel duygularını kavramak empatinin merkezi olacaktır. Öte yandan, duygular inanç ve arzuların bir kombinasyonu ile daha merkezi olarak karakterize edilirse, bu inançları ve arzuları kavramak empati için daha gerekli olacaktır. Kendini başka biri olarak hayal edebilme yeteneği sofistike bir yaratıcı süreçtir. Bununla birlikte, duyguları tanımanın temel kapasitesi muhtemelen doğuştandır (Baird ve Nadel, 2010), bilinçsizce elde edilebilir ve eğitilebilir (O'Malley 1999)

İki yaşına gelindiğinde, çocuklar normalde başka bir kişinin duygusal durumuna karşılık gelen duygusal bir tepkiye sahip olarak empatinin temel davranışlarını göstermeye başlarlar (Hoffman, 2000). Daha önce, bir yaşında, bebeklerin, tıpkı kendi eylemleri gibi, diğer insanların eylemlerinin de hedefleri olduğunu anlamaları anlamında, empatinin bazı temelleri vardır. Decety ve Meyer, 2008; Eisenberg ve diğ.(2006). Yeni yürümeye başlayan çocuklar bazen başkalarını rahatlatır veya başkaları için endişe gösterir (Falck-Ytter ve diğ.2006).

İnsanın diğerinin bedensel duygularını tanıma kapasitesi, kişinin taklit edici kapasiteleriyle ilgilidir ve birinin diğerinde gördüğü bedensel hareketleri ve yüz

ifadelerini, karşılık gelen hareketleri veya ifadeleri üretmenin yansıtıcı duygularıyla ilişkilendirmek için doğuştan gelen bir kapasitede toparlanmış gibi görünmektedir. İnsanlar ses tonu ile diğer ses ifadeleri ve içsel his arasında aynı ani bağlantıyı kurmuş olurlar (Meltzoff ve Decety, 2003).

Danışman psikologların empati yeteneğini danışma etkileşimi içerisinde anlamaları ve danışmanların danışanlar ile nasıl empati kurulacağını öğrenmeleri için fonksiyonel açıklamasını oluşturmaya çalıştıkları bilinmektedir. Carl Rogers'ın ünlü hümanist psikolog ve danışan – merkezli terapinin kurucusu olduğu ve kendisinin olan terapideki başarısını empati kavramını “merkez” şeklinde tanımlamasına borçludur. Rogers'a göre empati, terapistlerin danışanlarına “koşulsuz olumlu bakış” ile bakmalarıyla, onları etkin şekilde dinleyerek düşünsel ve duygusal tepkilerini hassas ve doğru bir biçimde vermeleriyle meydana gelmiştir. Psikolojik açıdan tedavi olma, bunun sonrasında çıkacaktır (Davis, 1990). Empati içgörüyü barındırır; başka bir tabirle karşısındakine ait ruh dünyasının içine girme ve sahip olduğu duyguları algılayabilme gayretidir. Bunun adı anlayış veya altıncı his kuvvetidir. Birine empati duyabilmek, o kişinin neden o şekil davrandığına ilişkin daha aydınlatıcı olabilir (Ağırman, 2006).

Rogers'ın ilk çalışmaları incelendiğinde, empatiyi öğrenilebilir bir yetenek olarak anlattığı, sonraki eserlerinde ise empatinin yeteneğin yanı sıra, bir varoluş tarzı olduğunu benimsediği görülmektedir. Empati kavrayışının bu değişimindeki güçlü etki, Musevi din bilimcisi olan Martin Buber tarafından yapılmıştır. Buber'ın, Ben-Sen bağının insan sağlığına ilişkin önemini anlattığı, bu ilişkinin merkezi olarak da “diyalog” ismini koyduğu bir oluşumdan bahsettiği bilinmektedir. Diyalog içinde iki kişinin neticesi belli olmayan, detaylı bir görüşme yaptıkları gözlenmiştir. “Köprü kurma” (crossing over) sürecinin gerçekleşmesiyle, birey, anlam alışverişinin yapıldığı bir anda, kendisiyle karşısındakinin arasında yakın bir bağın oluştuğunu ya da onun yanında olduğunu keşfettiği söylenebilir. Buber'ın, bu süreçteki tedavi edici değerden bahsettiği, Rogers'ın ise diyalog ile empatinin farkı olmadığı görüşünde olduğu gözlenmiştir. Buber “köprü kurma” anının zoraki ortaya çıkmayacağını, oluşturulması için onaylanması gerekliliğinden bahsederek Rogers'a karşıdır. Kısacası Rogers'a göre, empati duygu ve ifadeleri dikkatlice dinleme ve yansıtma yöntemiyle ortaya çıkar ve bilişsel biçimde gerçekleştirilip kasıtlı uygulanır. Buber ise, psikolojik rahatlamanın kişinin kontrolünde

olan bilişsel oluşumun bir neticesi şeklinde oluşmadığı, fakat türlü konuşma çeşitlerinde olan özel yaklaşmanın bir parçası halinde otomatik oluştuğu görüşündedir (Davis, 1990).

2.2.2. Empatinin Öğeleri

Empatinin kendiliğinden oluşan bir tepki olmadığı, zihinsel ve duygusal bir gayret olduğu vurgulanmaktadır. Sabır ve arzu diğerinin anlaşılması için gerekli unsurlardır. Hata yapma oranının empatiyle kurulmuş ilişkiler içerisinde daha az olduğu gözlenmiştir. Gerçi empati de, bireysel ve toplumsal bağlarda duygusal ve çevresel etkenlerden yararlanarak hataların önüne geçmek, doğru tepkiyi belirlemek amaçları doğrultusunda kurulur. Çünkü empati varlığıyla, tutumları ve davranışları pozitif ve faydalı yönde etkilerken yokluğuyla negatif etkilemektedir (Ağırman, 2006). Empatinin çok çeşitli duygusal durumları kapsadığı, empati türleri arasında bilişsel empati, duygusal empati, somatik ve ruhsal empati olduğu belirtilmiştir (Rothschild, 2006; Read, 2019).

Duygusal empati başkasının zihinsel durumlarına uygun bir duyguyla yanıt verme kapasitesi, başkasının duygusal veya uyarılma durumundan etkilenme olarak tanımlanır. (Rogers ve diğ. 2007; Shamay-Tsoory ve diğ. 2009; Wolfinger, 2008). Bilişsel empati: başkasının bakış açısını veya zihinsel durumunu anlama kapasitesidir. (Rogers ve diğ. 2007; Baron-Cohen, 2003; Gerace ve diğ. 2013). Somatik empati somatik sinir sisteminde muhtemelen ayna nöron yanıtlarına dayanan fiziksel bir reaksiyondur (Rothschild, 2006).

Dökmen (2003) tarafından, empati, empatik eğilim (EE) ve empatik beceri (EB) olacak şekilde iki yönü ile incelenmiştir. Empatik eğilimin empatiye ait duygusal boyutu oluşturduğu ve kişinin empati kurabileceği potansiyeli gösterdiği bilinmektedir. Empatik beceri ise kişinin empati kurma becerisini ortaya çıkarmaktadır. Günlük yaşantıda empati kurma potansiyeline sahip empatik eğilim, problemi bulunan kişilerdeki duyguları algılayabilme ve bu kişilerin duygusal yaşamlarından becerisiyle faydalı olmadaki arzuyu bulundurmaktadır. Empatik eğilimin, faydalı olma düzeyinde belirleyici ve çoğunlukla kazanılmasının uzun süre aldığı gözlenmiştir.

Empatinin varlığıyla, yardımlaşma artar; sosyal davranışlarda pozitif gelişmeler sağlanır; yokluğuyla ise antisosyal davranışlar meydana gelir. Empatinin bir diğer anlamı bencil olmamaktır. Çünkü empati anlayışı benmerkezciliği kabul görmeyen davranış manasına da gelmektedir. Kişilerin davranışlarının bencil yönlerinden olabildiğince az etkilenmesi olumlu davranışların artmasına neden olur (Ağırman, 2006). Öz bilinç empatinin kökenini oluşturmaktadır. Duygularımızı açıkça benimsediğimiz kadar hisleri okumayı da becerebiliriz. Ses tonunu, mimiklerini, jestlerini, yüz ifadesini ve benzeri türden sözsüz ifadelerini okuyabilmek başkasına ait hislerin sezilebilmesini sağlar (Goleman, 2005). Empatik becerinin, günlük yaşantıda empatik eğilimde bulunulması ve empati iletişiminin sağlanması amacıyla gerekli olduğu uygun görülmüştür. Empatik beceride, bilişsel ve duygusal alanlar bulunmaktadır. Empatik eğilimdeyse genellikle duygusal öğeler bulunmaktadır (Cengiz, 2008).

Empatiye ilişkin araştırmalar ve yorumlar, empati tanımının başlıca üç unsurdan oluştuğunu kanıtlamaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir empati üç öğeden oluşmaktadır: Birinci öğe, empatiyi sağlayacak kimsenin kendisini karşısındaki bireyin yerine koyması, olayları onun perspektifiyle görmesidir. İkinci öğe, karşısındaki kişiye ait duyguların ve düşüncelerin doğru şekilde algılanmasıdır. Üçüncü öğe ise, empatiyi sağlayan bireyin zihni içerisinde meydana gelen empatik kavrayışın karşısındaki kişiye gönderilmesidir (Dökmen, 2003).

Empatiyle uğraşan bazı bilginlerin görüşü, karşısındaki kişinin duygularının eksiksiz anlaşılmasına rağmen bunu karşıya belirtilmezse, empati kurma sürecinin tamamlanmadığı yönündedir. Gerçi bunun, empatinin tanımını "anlama ve anladığını karşı tarafa yansıtma" şeklinde yapanlara göre olduğu vurgulanmaktadır. Dökmen bu konu üzerine fazlaca gayret göstermiştir ve sunduğu örnekler incelendiğinde durumun yalnızca bunun ile bitmediği anlaşılacaktır. Yoksa empatide sosyal hayatı etkileyen pek bir yön bulunmaz. Bundan dolayı empatik yaklaşımda davranışları yöneten ve harekete geçen bir yön bulunmalıdır. Sonuç olarak Hommand'ın ve arkadaşlarının görüşleri, empati kurmanın, karşı taraftan yansıyan düşünce ve duyguları ona farksız şekilde yinelemek olmadığı, aksine "papağan gibi tepki vermek" olduğu ve bunun kurulan olumsuz empati olduğu yönündedir (Ağırman, 2006).

2.2.3. Empatik Tepkiler

Yaşananlar, toplumumuza egemen olan algının ve davranışın "kişinin kendisini başkalarının yerine koyması" yönünde olmadığı, "kendi duygu ve düşüncelerini başkalarına baskı ve zorla kabul ettirmesi" yönünde olduğunu kanıtlamaktadır. Ancak doğrusu, bir an veya bir süreliğine, bilhassa ortak ilişkilerde ve yükümlülüklerin sağlanmasında, mesela; öğretmen öğrencisi gibi, komutan askeri gibi, patron işçisi gibi, anne evlâdı gibi, erkek kadın gibi, özgür olan hükümlü gibi, hâkim sanık gibi, para kazanabilen işsiz arkadaşı ya da zıt kişiliklerin kendilerini birbirleri gibi düşünerek buna bağlı tutum yansımalarıdır. Bu tarz bir tutum yansıtmak, bilhassa üst mevkilerde, başka bir tabirle âmir/emretme/yönetme pozisyonundakilerde gözlemlenir. Ancak empati astların da konusudur. Çünkü üstlerin anlaşılması ve buna bağlı davranışlar astlardan sağlanmalıdır. Evlât anne-baba, anne-baba da evlâdı tarafından anlaşılmaya ihtiyaç duyar. Öbürleri de bu şekildedir. Şüphesiz ki, bunda başarı sağlayan insanın, çevresindekileri çok daha iyi algılayacağı, algıladığı ölçüde de karşılıklı ilişkilerin yolunda gideceği belirtilmektedir (Ağırman, 2006).

On altı basamak empatik tepkileri oluşturmuştur (Dökmen, 2003). Neticede, bahsi geçen on basamağın, en kalitesiz tepkiden en kaliteli tepkiye doğru sıralaması aşağıdaki şekildedir:

1. Senin problemin karşısında başkaları ne düşünür, ne hisseder: Bu kademedeki empati kurmaya çalışan birey, bazı genellemelerde bulunur, felsefî görüşlerden, atasözlerinden faydalanabilir, dinlediği problem hakkında toplumun çoğunluğunun hissedebileceklerini anlatır; problemini paylaşan birey toplumun değer yargıları bakımından eleştirilir.
2. Eleştiri: Dinleyici olan birey, problemini paylaşan bireye kendi görüşlerine göre eleştiride bulunur, yargılar.
3. Akıl Verme: Karşısındaki kişiye akıl verip ona yapması gerekenleri anlatır.

4. Teşhis: Kendisine anlatılan sorunu ya da problemi söyleyen bireye tanı koyar; mesela "bu durum toplumsal baskıdan kaynaklanmaktadır" veya "sen bunu çok dert ediniyorsun" der.
5. Bende de Var: Kendisine söylenen probleme veya probleme benzer durumundan kendisinininde de yakındığını anlatır "tıpkı benim başımda" diye lafa başlayıp kendi problemini anlatır.
6. Benim Duygularım: Duyduğu probleme yönelik kendisine ait duyguları söz ile veya davranış ile anlatır; mesela "üzüldüm" veya "sevindim" der.
7. Destekleme: Karşı taraftaki bireyin laflarını tekrar etmeden, onu algıladığını ve destekçisi olduğunu vurgular.
8. Soruna Eğilme: Ona bahsedilen probleme eğildiği, sorunu irdelediği, konu ile ilgili sorular sorduğu görülür.
9. Tekrarlama: Ona verilen bildiriye (problemi), gerektiği zaman bildiri sahibinin ifade ettiği kelimeleri de kullanarak kısaca anlatır; yani istediği bildiriye sahibine iletmış olur.
10. Derin Duyguları Anlama: Bu kademedeki empati kuran birey, kendini empati kurduğu bireyin yerine koyup onun açık şekilde anlattığı veya anlatmadığı bütün hislerini ve onlarla birlikte olan düşüncelerini keşfeder ve bu durumdan onu haberdar eder.

Empati kurmak iki ayrı yönüyle gerçekleşebilir. İlk olarak, karşıdakinin etkili olmaması ve ona karşı tek taraflı bir tutumun sergilenmesiyle gerçekleşir. Buna benzer tek taraflı bir empatinin, yalnızca insanlar için değil, çevre, doğa ve hayvanlar için de gösterilecek yaklaşım ve tavırları da kapsadığı belirtilir. İkincisi, karşı taraftan alınan bir davranışı tepkiyle karşılayarak olur. Bunun da, çoğunlukla ortak bireysel ve sosyal bağlarda söz konusu olduğu bilinir. İlkinde 'karşı taraftan alınan herhangi bir eylemin olmadığı görülürken ona yönelik hareket sergilemek', İkincide ise 'karşı taraftan alınan eyleme yönelik bir eylem sergilemek' mevzu bahistir (Ağırman, 2006).

2.2.4. Empati ve İlişkili Kavramlar

Sağlıklı iletişimin ve empatinin birbirini tamamladığı bilinmektedir. İletişimin sağlıklı olmasında empati kurmanın faydası vardır. Empatisiz ortamda sağlıklı iletişim sağlanamaz. Empatinin; bir bireyin kendisini karşısındakimiş gibi düşünerek olayları ona ait perspektifle incelemek, o kişiye ait duygu ve düşünceleri doğru şekilde algılamak, hissetmek ve bu durumu ona iletme süreci olduğu vurgulanmaktadır. Empatiyi sağlayan birey, karşısındakini anlamasına rağmen bu olayı karşısındakine iletmiyorsa empati kurma sürecinin tamamlanmadığına ve empatinin kurulamadığına inanılır (Topçu, 2007). Sempatinin, acımanın, özdeşim kurmanın ve yer değiştirmenin empatiyle karıştırıldığı ve birbirini etkileyen dört kavram olduğu gözlenir (Davis, 1990). Empatiye ilişkin olan kavramlar arasında sempatiyi, içtenliği, özdeşimi, sezgiyi sayabiliriz.

2.2.4.1. Empati ve Sempati

Empati kavramı sıklıkla kullanılır, fakat az anlaşılır. Birbirleriyle bağlantılı olan sempatiyle, acımayla, özdeşim kurmayla ve karşısındaki ile yer değiştirmeye sıkça karıştırılan bir kavramdır (Davis, 1990). Sempati empatiden farklı olarak karşısındaki kişinin duygularına aynı biçimde karşılık verir. Empatiyi sağlayan biri güçlük çeken birine yardımda bulunmayı ve iyilik yapmayı arzu eder (Tarhan, 2012). Şefkat ve sempati empati ile ilişkili terimlerdir. Tanımlar değişir, empatiyi tanımlama zorluğuna katkıda bulunan şefkat genellikle insanların başkaları ihtiyaç duyduğunda hissettiği bir duygu olarak tanımlanır, bu da insanları onlara yardım etmeye motive eder. Sempati, ihtiyacı olan biri için bir bakım ve anlayış duygusudur. Bazıları sempati içinde empatik bir endişe , bazı bilim adamlarının onları daha iyi veya daha mutlu görme isteğini içerdiği bir diğeri için ise endişe hissidir (Batson, 2009).

Sempatinin, acımanın, özdeşim kurmanın ve yer değiştirmenin eksiksiz tanımı yapılamadığından sıklıkla empatiyle karıştırılır. Bunlar tek kademeli ve isteyerek meydana getirilebilecek kişiler arası süreçler olmaları açısından birbirlerine benzemektedirler. Öbür taraftan empati üç aşamalı, ikinci aşaması istendiği zaman meydana getirilemeyen, sadece gerçekleşmesi onayı verildiğinde yaşanan epeyce kompleks bir oluşumdur (Davis, 1990).

Sempatide bireyin kendini karşısındakinin yerine koyma gerekliliği yoktur. Empatinin ise sempatiye kıyasla daha karmaşık bir süreç olduğu düşünülmektedir. Empatide bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyması, ona eş düşünce ve duyguları anlaması ve bunun ona iletilmesi esas alınır. Ayrıca bu iki sürecin, empati ve sempati duyulan kimsede meydana getirdiği hisler bakımından farklılaştığı belirtilmektedir. Sempati duyulan bir kimse, benzeyen amaçlar ve eğilime sahip olduğundan bir grup üyesi olduğunu, empati durumunda ise karşı taraftan algılandığını duyumsar. Bundan dolayı sempatinin çoğunlukla sosyal etkileşim çevrelerinde, empatinin ise yüz yüze ve bire bir ilişkili ortamlarda daha derin yaşandığı gözlenmiştir (Duru, 2002).

2.2.4.2. Empati ve Duygu

İnsanın sosyal bir varlık olması ve yalnız yaşamasının muhtemel olmaması tabii ve mecburi şekilde belli başlı kurallara göre yaşamasını doğurmaktadır. Giyinme, beslenme, barınma ve savunma gibi gereksinimler bir şekilde halledilip yalnız yaşayabileceği varsayılsa bile, neslin devamı için insan bir eşe, yani kendi cinsine ihtiyaç duyar. Bu gerçeğin yanı sıra, sosyal yaşamın devamı için de insanların birbirlerine ihtiyaçları vardır (Ağırman, 2006). Etkili iletişim yeterliğini bulunduran bireylerin; duygusal enformasyonu sağlıklı bir biçimde alabildiği ve diğerlerine iletebildikleri, güzel haberlerin yanı sıra kötü haberleri de olgun bir biçimde karşılayabildiği, güç meselelerin altından kalkabildiği, dinleyicilik rolünü güzel şekilde oynayıp tam manasıyla bir bilgi alışverişini ve açık bir iletişimi desteklediği gözlenmiştir (Goleman, 2005).

Duygular, toplumsal zorlukların çözümüne yardımcı olan bireysel davranışları motive etmenin yanı sıra toplumsal değişimle ilgili grup kararlarına rehberlik etmektedir. Ek olarak, son araştırmalar düzenli minnettarlık deneyimlerini bildiren bireylerin prososyal davranışlarda daha sık yer aldığını göstermektedir. Empati veya minnettarlık gibi olumlu duygular daha olumlu bir sürekli durum ile bağlantılıdır ve bu insanların başkalarına yardım etme olasılığı, olumlu bir duygusal durum yaşamayanlara göre çok daha yüksektir (Bartlett ve DeSteno, 2006). Böylece, empatinin etkisi diğerinin duygularıyla ilgili etmenin ötesine uzanır, artan olumlu bir durum ve başkalarına yardım etme benzerliği ile ilişkilidir. Aynı şekilde, araştırmalar, empati düzeyi yüksek olan kişilerin de başkalarının yardım talebine uyacağını göstermiştir. Empati ayna nöronların sempatik

yanıtların uyarılmaları sırasında aktive edildiğini ve uzun süreli aktivasyonun başkalarına yardım etme olasılığının arttığını göstermektedir (Bohns, ve Flynn, 2021).

Empatiye yönelik “mikro ifade” teriminin kullanıldığı görülür. Bunun anlamı kişiye ait duyguların dışa vurulmasıdır. Duygusal empati yeteneği şefkati kapsar. Karşıdakinin başından geçenleri algılayabilmek ve onda bulunan duygusal ipuçlarını okuyabilmek amacıyla duygusal empati şefkat ile birlikte olmalıdır. Bu yeteneğe sahip biri başkasıyla konuştuğu sırada karşıdaki duyguların arka planını öngörmeye çalışır, sözlerin alt anlamlarını, satır aralarını okuyabilmektedir. Empatisinin geliştiği kimseler yalnız bir nesneyi düşünmek yerine daha bütüncül yaklaşırlar (Tarhan, 2012). Duyguların, kişilerin bilinçli şekilde duygularından haberdar olmasının ve onları tanımlamasının yanında onları organize etme ve yönlendirme becerilerinden etkilendiği belirtilmiştir. Empati, bu noktada bakış açısı edinmeyle ilişkili bulunmaktadır (İkiz, 2009). Empati, duyguları eğitmede bize en çok yardımcı dokunan kavramdır (Biridge, 2004: 26). İletişim yeterliğinin, kişinin hissiyatını yönetebilmesinde ve empati temelinde gelişebildiği belirtilmiştir. Sağlıklı bir diyalogun, bireyin kendisini başkalarının hissiyatına göre ayarlayarak ve dürtülerini kontrol edip olumlu bir duygusal iklim yaratacak biçimde onlara karşılık vererek meydana geldiği vurgulanmaktadır (Goleman, 2005).

2.2.4.3. Empati ve Nesnellik

Empatik düşüncede nesnellik/objektiflik gereklidir. Yoksa empatik davranışın sergilenmesinde başarı sağlanamaz (Ağırman, 2006). Empatiye ve nesnelliğe ilişkin tartışmaların uzun süredir sürdüğü bilinmektedir. Bu konuya ilişkin modern düşünceler bu iki ifadenin ikilem oluşturup oluşturmadıklarının yanı sıra psikoterapide bulunan yerlerine ve uygulanabilirliklerine odaklanmaktadır. Her iki ifadeninde psikoterapi tarihi içerisinde ve psikolojiye ait olan birçok kuramda dikkate değer önemi bulunduğu tartışılmaz. Ancak psikoterapi uygulamasındaki yerleri ve önemiyetleri halen polemiklerin odağı olmaya devam etmektedir (Özbay ve Canbolat, 2003).

2.2.4.4. Empati ve Özdeşim

Özdeşim kurmak, bireyin bir başkasına (mesela bir kılavuza, akıl danışılana) ya da gruba (mesela belli bir dine, bir siyasi partiye veya bir kulübün üyelerine) yaklaştığı ya da yöneldiği durumlar içerisinde güçlü bir hissiyat bağı ile neticelenen kişilerarası bir oluşumdur (Davis, 1990). Özdeşim kavramı empati ile karıştırılmaktadır. Halbuki bu kavramlar birbirlerinden epeyce farklıdır. Özdeşleşme de bireyin, kendini karşı tarafın yerine koymanın yanı sıra onu kendisi ile bir sayma eğiliminde olduğu gözlenmiştir. Empati ise iki farklı kişiyi ve iki farklı benliği bulundurmaktadır.

2.2.4.5. Empati ve İçtenlik

Empati kuracak birey öncelikle kendisiyle barışık olmalı ve kendisini değerli görüp saygı duymalıdır. Çünkü kendine saygı duymayan birinin, insanlık onuru bakımından olayları, karşıdan inceleyebilme yeteneği sergilemesi güçtür (Ağırman, 2006). Empatinin ve içtenlik kavramlarının birbirleriyle yakın ilişkili olduğu bilinmektedir. İçtenlik isminden de anlaşılacağı üzere samimi, saydam ve açık olmaktır. Empatinin ve içtenliğin birbiriyle yakından ilgili olduğu gözlenmiştir. Şöyle ki empatik anlayış bireyin karşı tarafın iç dünyasına girip bu durumu kendisinin de yaşaması, içtenlikse hem bunu yapıp hem de kendi yaşamını da anlamak amacıyla gayret göstermesidir. Bu iki kavram birbirlerini tamamlayan bir yöne sahiptir (Geçtan, 2004). Empatisi, duygusallığı, entelektüelliği ve pratiği bulunan bir niteliktir. Onun en düşük seviyesinde kurulmasına rağmen en etkisiz uygulamaya bile çok iyi etkiler yansıtılabildiği gözlenmiştir. Eğer ki bireyler empatik olabilmeyi başarırlarsa, farklı bireylere dönüşürler. Böylelikle insanlar kendileriyle ve diğerleriyle olan ilişkilerini geliştirirler (Dökmen, 2003).

2.2.4.6. Empati ve Sezgi

Kim ya da hangi mevkide olduğu önemli olmadan, başka insanlara önem göstermesi ve bunu davranışlarında da belirtmesi empati kuracak birinin başka bir özelliğidir. Karşıya gösterilen kıymetin, kişiyi empati kurmaya yönelteceği, bunun da genellikle tüm sosyal davranışlarında, özelde de vereceği bireysel tepkilerde pozitif şekilde görüleceği belirtilmiştir (Ağırman, 2006). Sezginin sayesinde kişi karşısındakinin yönelim ve ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaya çalışır. Sezgi oluşumunda bireyler, karşıdakilerin

yaşamlarını gözleyerek değerlendirmeye alır ve bir yorum yapar. Fakat bu değerlendirmeye ve yorumlamaya empati içerisinde karşılaşmak mümkün değildir.

2.2.2.7. Empati ve Dinleme

Empati, iletişimdeki kayda değer bir unsurdur. Çünkü empatik anlayışta, insanları birbirine yaklaştırmamanın, iletişimi kolaylaştırmamanın etkileri bulunur. İnsanların, kendileri ile empati kurulduğu zaman başkalarının onları anladıklarını ve önem verdikleri hissine kapılırlar. Bunun da bireyleri rahatlattığı gözlenmiştir. Fakat bu, aynı duyguları karşı tarafın alması biçiminde yalnızca sözlü iletişimle kalmamalıdır. Daha ileriye gidilmenin gerektiği bir durum var ise örneğin bir karşılığın verilmesine ihtiyaç duyuluyorsa, empatik anlayış kapsamında onun da yapılması gereklidir. Empatik becerinin ve eğilimlerin yüksek seviyede bulunduğu bireylerin çevreleri ile sahip olduğu iletişimlerin epeyce yüksek seviyede olduğu gözlenmiştir. Çevrelerinin sevdiği bireylerdir (Ağırman, 2006). Doğru bir şekilde iletişim sağlamada esas şey empati kurabilmektir. Öfkenin duyulduğu kişinin ve kişilerin yerine kişinin kendini koymasıyla empati oluşmaktadır. Empatinin oluşumu bireylerin, olaylara başka bir pencereden bakmasını sağlamaktadır. Öfkenin azalması için başka pencereden bakmaya çalışılmalıdır. Hayatın tüm alanlarında ciddi değeri olan empati yöneticilik, satıcılık, duygusal ilişkiler, ana-babalık, arkadaşlık ve siyaset gibi tüm yerlerde kişinin başvurması gerektiği bir iletişim yeteneğidir (Bayrak, 2012).

2.2.5. Empatinin Yararları

Eşlerin arasındaki anlaşmazlıkları, ana-baba ve çocuklar arasındaki ortak bir dilin oluşturulamamasını, iş arkadaşlarının yaşadığı gerginlikleri ve buna benzer sorunları çözmek için sağlıklı bir empati kurmaya büyük rol düşmektedir. Anketlerde, kişilerde empatinin bulunmamasını çoğunlukla duygu eksikliğine bağladığı belirtilir. İlaveten bireyciliğin, aşırı rekabetin, karşılık bulamamanın, zarar görme korkusuna benzer nedenlerin de bulunması gerekir. Duygu eğitimi ve şuur altının aşkın değerlerin beraberinde yapılmaması en önemlilerinden biridir (Ağırman, 2006). Danışma ortamlarıyla birlikte günlük hayattaki nerdeyse tüm kesimlerde empatik anlayışın,

insanların birbirine yaklaşmasında, iletişimin kolaylaşmasına etken olan nitelikleri vardır. İnsanların, kendileri ile empati kurulduğu zaman algılandıklarını ve kendilerinin önemli olduğunu hissettikleri vurgulanmaktadır. Başka insanların bizi anlaması ve değer vermesi rahatlamamıza ve kendimizi iyi hissetmemize yardımcı olur (Dökmen, 2003). Yalnızca empati becerisinin şefkat ve merhamet duygularını güçlendirdiği belirtilmiştir. Olaylar ve insanlar ile empati sağlayamayan bireyin şefkatinin icap ettiği şekilde oluşmadığı gözlenmiştir. Şefkatin bir manası da karşımızdaki kişiyi olduğu gibi kabul etmektir. Bahsi geçen birey bir çocuksa bile, onu olduğu gibi kabul etmeden bir şey için yol göstermek çok zor bir durumdur (Tarhan, 2012).

İnsanın sosyal bir varlık olduğu bilinir. Başkaları ile birlikte yaşamak için en kayda değer şart yardımlaşmadır. Bazılarından gördüğümüz desteğin iyilikte bulunarak başka insanlara yansıtılması için hazır olunması gerekir. Dahası merhametin, şefkatin ve empatinin oluşturduğu duygu kümesinin kolaylıkla gelişmesi için beraber yaşadığımız insanların hayatını etkileyecek faydalı işler yapmalıyız (Tarhan, 2012).

2.3.Evlilik Doyumu

Evlilik doyumu literatür içerisinde çeşitli disiplinlerin çeşitli biçimlerde tanımladığı kompleks ve çok boyutu bulunan bir meseledir (Bradbury ve ark., 2000; Selçuk ve diğ. 2010; Rebello ve diğ. 2014). Hawkins'e (1968) göre evlilik doyumu, var olan evliliğin bütün yönleri sebebiyle eşinden memnun olma ve evlilikten tatmin duyma ile özel mutluluk hissidir. Gilford ve Bengston'a göre (1979) evlilik doyumu, çiftlerin evlilik hakkındaki olumsuz hisleri ve olumlu etkileşimleriyle beraber evliliğin oluşumunu genel hatlarıyla değerlendirmesidir. Bird ve Merville'in görüşleri (1994) ise evlilik doyumunun, çiftlerin evlilik kalitelerini kişisel şekilde değerlendirmeye alıp açıklarken birlikteliklerin iyiliğini, mutluluğunu ve tatminkarlığını belirttikleri yönündedir. Tezer'in (1996) evlilik doyumunu kişinin kendi evliliğindeki ihtiyaçlarını giderme derecesi hakkındaki algısı şeklinde tanımladığı görülmüştür.

Evlilik doyumunun, evlilik kurumuna ait bir parça olan bölgesel ve özel kapsamlardan çiftlerin kazandığı psikolojik doyum olduğu söylenebilir. Bu evliliğin sağladığı genel doyumun ve evlilikteki arkadaşlığın, cinselliğin sağladığı doyuma benzeyen özel

durumlardaki doyumunu da kapsadığı belirtilmektedir. Evlilikteki doyum bir evliliğin sürdürülebileceği ile epeyce alakalı bir kavramdır ve yalnız başına belirleyiciliği yoktur (Baran 2013; Çağ ve Yıldırım 2013).

Evlilik doyumunu sağlayan bir evlilik bağı pek çok konuda çiftlerin uzlaşabildikleri kaygının ve stresin olmadığı bir bağıdır (Çakır 2014). Bireydeki evliliğine ilişkin duygular, evliliğine yönelik perspektifi ve algısıyla alakalıdır. Kişi yüksek evlilik doyumuna ve kalitesine sahipse bu birlikteliği güçlü demektir. Dahası yüksek evlilik doyumuna sahip olunmasının ve çiftlerin ötekine bağlılıkları, uzun süreli beraberliklerde bir belirtken olduğu vurgulanmaktadır (Goodman 1999, DeMoss 2004).

Doyuma etki eden faktörler iki ana grup altında birleştirilmektedir. Birinci grubun kişilerarası süreç şeklinde adlandırıldığı ve evlilikteki içeriğe vurgu yaparak şefkati, bilişi, davranışı, sosyal desteği ve şiddet öğelerini kapsadığı bilinir. Çocuğun ikinci grup içerisinde yer aldığı ve evlilik doyumunu için kayda değer bir görevi olduğu belirtilir. Özellikle planlanmış biçimde meydana gelen çocuğun, annedeki stresin, ortak ebeveyn davranışlarının sergilenmesi gibi faktörlerin evlilik doyumuna etkileri bulunmaktadır (Bradbury ve ark 2000; Stone ve Shackelford 2006).

İnsanların kendisine benzeyen kişiler ile evlenmeye eğilimli olduğu ve anlayışın, açık görüşlü olmanın, duygusal devamlılık gibi bazı benlik niteliklerinin eşlerden birinin umduğunun altında olduğunda evlilik doyumunun düşebileceği görülmektedir (Botwin ve diğ. 1997). Evlilik doyumuyla samimiyetin arasında olumlu bir bağ bulunmaktadır, uzun süre evli kalan eşlerde samimiyetin ve öfkeli kontrolden kaçınmanın evlilik doyumuna pozitif etkileri vardır (King 2016).

Cinsellik, evlilik doyumuna etki eden hayati unsurlardan biridir. Çiftlerden biri cinsellik konusunda muhafazakar bir yaklaşım sergilerse bu çiftler arasındaki cinsel arzuyu ve doyumunu engeller. Kadınların eşleri ile cinselliğe ilişkin açık bir iletişim kurabilmeleri onlardaki cinsel ve evlilik doyumunun dikkate değer belirleyicisidir (Yalçın 2014). Evli çiftlerin istenilen seviyede cinsel etkileşime sahip olması çiftlerin endişeden uzaklaşmasını sağlarken, sıcaklık, sevgiyi gözetmek gibi eşleri birbirine yakınlaştıran duyguların egemen hale gelmesini sağlar. Cinsel etkileşim içerisinde karşılaşılan

problemler ise doyum, sevgi ve güç gibi unsurlarda kayıp duygusuna benzer negatif hislenmelere sebebiyet verebilir (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Çiftlerin çocuğunun olması evlilik doyumunun etkilendiği bir durumdur. Çocuğu bulunan çiftlerde evlilik stabilitesinin artmasına rağmen evlilik doyumunun düştüğü görülmektedir. Çocuğa sahip olmak evliliğin daha mutsuz bir hale gelmesine ve çiftlerin birbirine yeterince zaman ayıramamalarına sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı çocuğu bilhassa yeni çocuğu olan evliliklerin evlilik doyumunun düşebildiği bilinmektedir (Stone ve Shackelford 2006; Goodman 1999; Akpınar 2016; Yörük 2016).

Kişisel özelliklerin ve ilişkinin gelişim evrelerinin evlilik doyumunu etkileyen başlıca unsurlar arasında olduğu görülmektedir. Kişisel özelliklere en çok bireyin evlenmeden önceki kişisel gelişim hikayesinin etken olduğu belirtilir. Kişinin evlilik öncesinde yaşadığı travmaların, gelişim sürecindeki kayıpların ve kazanımların, bağlanma stillerinin, duygusal becerilerin ve benzer unsurların evlilik doyumuyla dolaysız alakalı olabildiği düşünülmektedir (Botwin ve diğ. 1997; Bradbury 2000).

Fitzpatrick'in (1988) evlilik doyumuna ilişkin etken olan nitelikleri ve mutlu çiftlerde görülen karakteristik yapıların sıralaması aşağıdaki gibidir:

1. Daha çok olumlu sözsüz mesaj kullanmak.
2. Daha çok fikir birliğinde olmak ve karşısındakine onay vermek.
3. Anlaşmazlıklara ilişkin daha fazla tartışma.
4. Çatışmadan çekinme.
5. Birbirlerine karşı destek verici davranışlarda bulunma.
6. Karşılıklı barış sağlama.
7. Kullanılan sözsüz mesajların tutarlılığı.
8. Birbirini daha az eleştirmek.
9. Memnuniyet yüzdesinin memnuniyetsizlikten daha yüksek olması.

Evlilik doyumuna ilişkin araştırmaların bazıları, evliliğin gelecekteki başarısını yordayan evlilik öncesindeki unsurlara yoğunlaşmış bunların evlilik doyumuna yansımalarını incelemiştir. Bunlardan Lewis ve Spanier (1980) ve Spanier ve Lewis (1979) eşlerin evlilik doyumlarına etki eden değişkenler ile bir model meydana getirmişlerdir. Model

üzerinde üç unsurdan söz edilmiş ve evlilik öncesi unsur bu unsurlardan biridir. Evlilik öncesi benzerliğin, birinci evlilikteki yaşın ve evlilik öncesi eş ile yakınlık seviyesinin evlilik kalitesiyle pozitif yönde alakadar olduğu, kişinin ebeveyni ile sahip olduğu ilişkinin olabildiğince olumlu ve çocukluk çevresinde olabildiğince sağlıklı bir çevrede yetişmesi, evlilik kalitesinin o kadar yüksek olacağını vurgulamaktadır. Ailenin ve arkadaşın gibi kıymetli olan kişilerin evliliğe onay vermesi de evlilik kalitesini arttıran bir faktör şeklinde belirtilmektedir.

Evlilik öncesinin ve evlilik değişkenlerinin bulunduğu bir diğer model Holman'ın (1981) önerisiyle ortaya çıkmıştır. Bu model üzerinde, türlü evlilik değişkenlerinde evlilik öncesi değişkenlerin dolaylı ve doğrudan etkileri incelenmiştir. Nişanlı ya da ciddi biçimde evliliğe karar veren çiftlerin bulunduğu çalışmada, evlilik öncesi unsurların, evlilik kalitesini yordadığı gözlenmiştir. Rollere ve değerlere ilişkin evlilik öncesinde anlaşılan benzerliğin, evlilik kalitesi değişkenine ait en iyi yordayıcı olduğundan bahsedilmiştir. Benzer biçimde Holman ve Li'nin (1997), evlilik öncesi unsurların ve evlilik için algılanan hazırlığın arasındaki ilişkiyi temel alarak kuramsal bir model geliştirdikleri görülmektedir. Araştırma, nişanlılarla ya da ilişkilerini ciddiye alıp evlenmek isteyen genç yetişkinlerle yapılmıştır. Mühim olan kişilerin sağladığı desteğin doğrudan ve dolaylı şekilde kişilerin evlilik hakkında kendilerini hazırlıklı hissetmelerini etkilediğidir.

Bunların dışındaki çeşitli çalışmaların da, evlilik doyumunun tanımını yapmak amacıyla evliliğin öncesindeki değişkenleri ele aldıkları gözlenmiştir. Bu etkenlerden biri ebeveynin ve arkadaş çevresinin eşlerin evliliklerini onaylamasıdır, öbürü ise kişinin evlenmeye ilişkin yaşadığı içsel ve dışsal baskılardan oluşur. İçsel baskıların, evlenmek amacıyla bireyin kendisine uyguladığı baskılar anlamına geldiği, dışsal baskıların ise bireyin çevresinin oluşturduğu zorlamalardan oluştuğu bilinmektedir. Bu iki baskı da kişinin henüz hazır olmadan evlenmesine sebebiyet verir. Evlilik öncesi tutumu, değeri ve inanç benzerliğini sonraki evlilik niteliğine ilişkin olan çalışmaların desteklediği belirtilmiştir (Holman, Larson ve Harmer, 1994).

Literatürde gerçekleşen çalışmaların evli kişilerin kişiliğinin, stres ile başa çıkmanın, öz yetkinliğin ve psikolojik belirtiler gibi değişkenlerin evlilik doyumuna etkilerini ortaya

koyduğu görülmektedir. Kelly ve Conley'e göre (1987) çiftlerin duygusal tutarsızlık seviyeleri evlilik uyumuna dair bir gösterge olurken, Russell ve Wells'in görüşleri ise (1994) yumuşak başlılığın evlilik uyumuyla pozitif bir ilişkiye sahip olduğu, dışadönüklülüğe ve evlilik uyumuna yönelik çalışmalarda ise çeşitli sonuçların bulunduğu yönündedir. Dışadönüklülük ve evlilik uyumunun arasında pozitif ilişki bulunduğu (Richmond, Craig ve Ruzicka, 1991), negatif ilişki bulunduğu (Levine ve Henessy, 1990; Geist ve Gilbert, 1996) ve ilişkinin bulunmadığı (Russell ve Wells, 1994) vurgulanmıştır. Bilhassa erkekteki duygusal çelişki seviyesinin, kadındaki evlilik uyumuna negatif etkisi olmasına rağmen yumuşak başlılığın, ilerleyişe açıklığın ve özdenetime sahip olmanın evlilik uyumuna pozitif etkileri olduğu tespit edilmiştir (Russell ve Wells, 1994; Bouchard, Lussier ve Sabourin, 1999). Kadınlarda var olan kişilik ile, evlilik uyumu arasında da kayda değer bağlar saptanmıştır. Kadınlardaki, duygusal çelişkilerin, ilerleyişe açıklığın ve yumuşak başlılığın eşlerinin evlilik uyumları ile bağlantılı olduğu, bunlar arasında duygusal tutarsızlık ile evlilik uyumu arasında negatif, yumuşak başlılık ile ilerleyişe açıklığın arasında pozitif seviyede bir bağlantı bulunduğu belirtilmiştir (Russell ve Wells, 1994; Bouchard, Lussier ve Sabourin, 1999).

Evli kişilerin başından geçen stresli durumların altından kalkma biçimlerinin evlilik doyumuna etken olması bakımından türlü çalışmaların yapıldığı gözlenmiştir. Bouchard, Sabourin, Lussier, Wright ve Richer (1998) erkeklerde güçlüklerin altından kalkmak için daha çok inkarın kullanıldığı, kadınlarda ise kaçmanın-kaçınmanın kullanıldığı tespit edilmiştir. Probleme yoğunlaşıp üstesinden gelmenin evlilik doyumuna hem kadınlar hem de erkekler için pozitif etken olduğu belirtilmiştir. Farklı bir çalışma içerisinde, Spangenberg ve Theron (1999) kaçınmacı başa çıkma stratejisiyle evlilik uyumu arasında olumsuz bir bağı tespit etmiştir. Whiffen ve Gotlib'e göre (1989) erkeklerin evliliklerinde doyum seviyesi az olduğunda, çiftlerde daha çok depresif semptomun, yaşam stresinin ve uyumsuz başa çıkma gücü olduğu gözlenmiştir. Evlilikte problemi olan eş kadınsa, bu durumdan yalnızca kadının işlevselliği etkilenmektedir.

2.3.1.Kuramsal Yaklaşımlar

Evliliğe ilişkin kuramsal yaklaşımlar incelendiğinde Thibaut ve Kelly tarafından (1959) geliştiren etkileşim sonuçları kuramı bulunmaktadır. Bu kuramın partner ilişkilerindeki adanmışlığa, bağlılığa ve doyumun anlaşılması amacıyla geniş bir yaklaşım sunmaya ve çiftler arasındaki etkileşime odaklandığı gözlenmiştir. Etkileşim, kişilerin birbirleri ile iletişim sağlaması, birbirleri için ürünler meydana getirmeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Etkileşim sıkıntıyı, acıyı, mutsuzluğu, sevinci, zevki ve benzerini ödül ve ceza olarak neticeler ortaya koymaktadır. Bir ilişkiye ait ödüller, bireyin neticede kazandığı doyumdan, zevkten ve mutluluktan oluşurken, cezalar kişinin davranışını ketleyen durumlardır. Ayrıca kuramın, ilişki ve doyuma bağlılığın iki farklı kavramı ifade ettiği belirtilmektedir. Bu iki kavramı değerlendirirken yararlanılan ölçütlerse, karşılaştırma seviyesi ve seçenekler için karşılaştırma seviyesi şeklindedir. Karşılaştırma seviyesi, bireyin geçmişte kazandığı neticelerinden ve şu zamandaki deneyimlerinden etkilenmektedir.

Evlilik doyumunun tanımını yapan pek çok kuram vardır. Bu kuramsal yaklaşımlara bakıldığında; “Wilson’un Sevginin Evrimi Kuramı, Miller ve Steinberg’in Kişiler arası İletişime Dair Sosyal Biliş Kuramı, Walster’in Romantik Aşk Kuramı, Psikodinamik Model, Bowlby’nin Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı, sosyal mübadele kuramı temellerinin oluşturduğu Sosyal Öğrenme Modeli, Stuart’ın Pekiştirme Modeli ve Fincham, Bradbury ve Baucom’ın geliştirdiği Evlilikte Yükleme Kuramı, Lewis ve Spainer’in Uyumlu Evlilik Modeli” gibi kuramların varlığı bilinmektedir (Ersanlı ve Kalkan,2008).

Wilson “Sevginin Evrimi Kuramında” sevginin korunma, koruma ve cinsel dürtü olacak şekilde üç dürtüden oluştuğunu ifade etmiştir. Korunma içgüdüğü eşe bağlı davranışın korunma gereksiniminden kaynaklandığını belirtmiştir. Bu durumun ilk çocukluk yıllarındaki anne figürünün korumasının devamı niteliğinde olduğu gözlenmiştir. Bundan dolayı bilhassa erkeklerin anneleriyle benzer kadınlarla olma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Koruma içgüdüğünün ise çiftlerin birbirlerini yetişkin şeklinde görmelerinin yanı sıra çocuk şeklinde de görmeleri ve birbirlerine karşı koruma gereksiniminin duyulmasıdır. Cinsel dürtü üreme amacıyla meydana gelir (Hortaçsu, 2012).

Miler ve Steinberg “Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Biliş Kuramında” bireylerin başka bireylerin nasıl düşündüklerini açıklamışlardır. Bireylerin “bilgi bankası” şeklinde isimlendirdikleri başkalarına dair bilgiyi, tutumu ve inançları barındıran birikimlerin sayesinde iletişim sağladıkları ifade edilmiştir. Eşlerin arasında olan sürecinde aynı biçimde sağlandığı gözlenmiştir. Eşlerini olduğu halleriyle onaylayan ve geleneksel role göre algılamayan çiftlerde evlilik doyumu daha yüksektir çünkü eşin sahip olduğu özellikle onaylandığını ve bu tutumun da eşitlikçi bir tutum olduğunu düşündürmektedir (Gökmen, 2001).

Walster “Romantik Aşk Kuramında” âşık olmayı hisleri tanımlama ve sosyal öğrenme aracılığıyla anlatmıştır. Bireyler gazeteden, dergiden, tv gibi türlü iletişim kaynaklarından ve kültürel kaynaklardan âşık olmanın nasıl gerçekleştiği ve kimlere âşık olabilecekleri hakkında bilgi alırlar. Bireyin etrafında aşkı hissedebileceği model tanımına benzer bir kişi var ise, hislerinin sebebini onda arayarak ona âşık olduğunu düşünecektir (Hortaçsu, 2012).

“Psikodinamik Model” in görüşü insanların bilinçli ya da bilinçsizce narsistik gereksinimlerini karşılayabilecek birini aradıkları yönündedir. Çiftlerden birinin baskın ve saldırgan, öbürününse boyun eğici ve mazoşist olması mümkündür. Başka bir tabirle insanların ego ideallerinin en iyisi tarafından karşılanacak birini seçip evlilik aracılığı ile de bu gereksinimini gidermeye çalıştığına inanılır. Öbür taraftan gereksinimlerin benzemesi de çiftleri bir arada tutan etken sayılabilir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Bowlby “Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramında” psikoseksüel gelişimin evlilikteki uyum açısından kayda değer bir rolü olduğundan bahsetmiştir. Bu kuram herhangi bir dönem içerisinde meydana gelen yetersizliğin başka dönemler içerisinde de karşılanamadığından dolayı evlilik hayatında etkisini hissettirdiğini ve uyum seviyesini düşürdüğünü ifade etmiştir. Mutluluk ve sağlık içerisinde bir çocukluk yaşamış ve psikoseksüel çatışmaları sağlıklı bir biçimde çözmüş kişilerin evlilikteki uyumlarının da yüksek olduğu belirtilmektedir. Çocukluğu zamanında güvenli yakınlıklar sağlamış bireyler yetişkin dönemi romantik birlikteliklerinde de pozitif nitelikler sergilerler (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Thibaut ve Kelley, sosyal mübadele kuramının temellerini oluşturduğu “Sosyal Öğrenme Modelinde” ikili ilişkilerdeki karşılıklı bağımlılığı açıklarlar. Bu kuramın görüşü ilişkiden elde edilen doyumla ilişkiye bağımlı olmanın birbirlerinden ayrı kavramlar olduğu yönündedir. Bir birey fazlaca doyum alamadığı ilişkiye bağımlılık düzeyi yüksek olduğundan devam edebilir. Bu duruma “karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi” ismi verilmiştir. Karşılaştırma seviyesi, gözlemler ve kişisel yaşantılara bağlı olarak bir ilişki modeli için doyum-doyumsuzluk kapsamındaki nötr durumunu açıklar. Herhangi bir ilişkinin sağladığı sonuç nötr noktanın üstünde ise ilişkinin tatmin edici, altındaysa tatmin ediciliği bulunmayan bir ilişki şeklinde isimlendirilir. Seçenekler için karşılaştırma seviyesi ise kişinin var olan ilişkilerini, muhtemel diğer kişilerle yaşadığında kazanacağı doyum hakkında tahminlerin orta noktasıdır. Bu durumda kurama göre kişiler, ilişkiye devam edip etmeyeceği hakkında düşünürken seçenekler için karşılaştırma seviyesini ölçüt alır (Hovardaoğlu, 1996).

Fincham, Bradbury ve Baucom’un geliştirdiği “Evlilikte Yükleme Kuramı” bireylerin “neden” ile başlamış olan soruları nasıl yanıtladıklarıyla ilgilendirir. İnsanların yüklemelerde bulunurken davranışlara içsel ya da dışsal nedenler yüklediğini ve bunu yaparken de yaygınlığa, tutarlılığa ve belirginliğe ilişkin bilgiye odaklandığını vurgular. Yükümlülüğün nedensellikte de barındırdığını ileri sürer ve genellikle sorumluluk yüklemelerde “insanın neden ve kime karşı yükümlü olduğunu düşünmesi gerektiği” ve “bireyin hareketlerinden sorumlu tutulabileceği” olacak şekilde iki betimlemenin üstünde durur. Bu kuramın fikri, nedensel yüklemelerinin ve sorumluluk yüklemelerinin evlilik doyumunu ile arasında yoğun bir bağ bulunduğu yönündedir (Tutarel-Kışlak, 1995).

“Stuart’ın Pekiştirme Modeline” uyumlu ve uyumsuz çiftlerin hareketleri incelendiğinde uyumsuz çiftlerde kişilerin birbirlerini hoşnut etmek için çok az davranış sergiledikleri ve çoğu zaman birbirlerine yönelik olumsuz davranışlar sergiledikleri ve boş zamanlarını çoğunlukla beraber geçirmedikleri gözlenmiştir. Uyumsuz çiftlerde çoğunlukla şikâyet, savunmacılık ve karşı koyucu hareketler görülürken; uyumlu çiftlerin daha anlayışlı yaklaşımları ifadeleri daha pozitif değerlendirmeye aldıkları görülmüştür (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

2.4.İlgili Araştırmalar

2.4.1.Sorumluluk ve Empatik Beceri İle İlgili Araştırmalar

Sonnby-Borgström ve diğ. (2003) amaçları ise duygusal empatiyi irdeledikleri araştırmalarında katılımcıların yüz ifadeleriyle empati kurma becerilerinin arasında nasıl bir bağın olduğunu kanıtlamaktır. Bu başlıca hedef doğrultusunda ortak empati sürecinde her iki tarafın mimiklerinden yararlanma durumları incelenmiştir. 61 katılımcının değişik zamanlarda çekilmiş olan yüz resimlerine maruz kaldığı bilinmektedir. Çalışmanın sonucunda yüksek ve düşük empatiye sahip katılımcıların arasında yüz taklit tepkilerinde kayda değer bir değişiklik olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak empati düzeyleri az olan katılımcılar, kızgın suratlara cevap olarak, yanak bölgesinde genelde gülümseme ile bağlantılı olan yüksek bir aktivasyona yatkınlık göstermişlerdir.

Jolliffe ve Farrington'ın (2006) amacı başlıca empati skalası geliştirmektir. 13-21 yaşlarında olan 363 kişi bu araştırmaya alınmıştır ve neticesinde, katılımcıların bilişsel ve duygusal empati seviyelerini ölçen 40 maddeden meydana gelen bir ölçek oluşturulmuştur. Fakat sonrasında 20'ye indirilen ölçek maddelerinin 357 bireye uygulanması sağlanmıştır. Çalışmanın sonucunda bilişselliğin yanı sıra duygusal empati seviyesi bakımından kızların erkeklere göre daha yüksek puanlar elde ettikleri gözlenmiştir. Bununla birlikte kızlarda duygusal empatinin, dışa dönüklüğün ve empatik zekanın; erkeklerde ise açıklığın, bilinçliliğin ve kabul edilebilirlik boyutlarının birbirleri ile bağlantılı alt boyutlar olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada bunun haricinde ebeveyn gözetimi ve sosyo-ekonomik statünün empati seviyesine pozitif açıdan etken olduğu saptanmıştır.

D'Ambrosio ve diğ. (2009) araştırmalarındaki amaçları öğrencilerin bilişsel ve duygusal empati seviyelerini ölçmektir. Çalışmaya Fransa'da eğitim alan 446 öğrenci alınmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin cinsiyetlerinin empati seviyelerine etken olduğu ve bu etkinin kızlardan yana olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte araştırmada duygusal ve bilişsel empatinin arasında olumlu açıdan bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Soylu ve Kağmcı'nın (2015) yaptığı çalışmada çatışma çözme şekilleri, iletişim ve empatik yatkınlığın evlilik uyumunu yordama gücü irdelenmiştir. Çalışmaya 203 kadın

157 erkek olacak şekilde toplam 360 evli kişi alınmıştır. Çalışmanın sonucunda çatışmaya çare bulma şekillerinin empatik eğilime pozitif açıdan etken olduğu, geri çekilmeninse evlilik uyumunu olumlu açıdan yordadığına ulaşılmıştır.

Arıkan (2016) evli kişilerde karakteristik özellikler ve empatik yatkınlıklar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada ayrıca kişilerin evlilik uyumunun, cinsiyet, yaş, evlenme şekli, evlilik süresi, eğitim seviyesi gibi farklılaşmalar bakımından değişip değişmediğinin irdelenmesi de gaye olmuştur. Çalışmaya Adana şehrinde ikamet eden, gönüllülük esas alınarak 200 evli kişi rastgele seçilip alınmıştır. Katılımcıların hala evli ve eşleri ile beraber yaşıyor olmalarına dikkat edilmiştir. Çalışmada kişilerin duygusal dengesizlik karakteristik niteliği seviyeleri yükseldikçe evlilik uyum seviyelerinin azaldığı; dışadönüklük karakteristik niteliği seviyeleri yükseldikçe evlilik uyum seviyelerinin de yükseldiği; yumuşak başlılık karakteristik niteliği seviyeleri yükseldikçe evlilik uyum seviyelerinin de yükseldiği ve empatik yatkınlık seviyeleri yükseldikçe evlilik uyum seviyelerinin de arttığı saptanmıştır. Dahası sosyo-demografik özellikler incelendiğinde, kişilerin yaşlarının ve evlilik sürelerinin arttıkça evlilik uyum seviyelerinin azaldığı neticelerine varılmıştır. Çalışmada sosyo-demografik niteliklerden cinsiyetle, çocuk durumuyla, çocuk sayısı ile, evlenme şekliyle, çalışma durumuyla, eğitim seviyesiyle ve kazanç seviyesi ile evlilik uyum seviyelerinin arasında makul bir ilişkiye ulaşılmamıştır.

Dağlı (2017) çalışması evli kişilerin evlilik uyumları ile denetim odaklarıyla empati yatkınlıkları arasında bir ilişkinin varlığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. İlâveten, çalışmada kişilerin cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eğitim seviyesi gibi sosyodemografik farklılaşmaların evlilik uyumlarına, denetim odaklarına ve empati eğilimlerine olan etkileri incelenmiştir. Araştırmaya İstanbul şehrinde ikamet eden belediye işçilerinden evli kişiler ve eşlerinden onaylayanlar dahil edilmiştir. Sosyodemografik nitelikler incelendiğinde; erkeklerdeki evlilik uyumu ölçeğinin puan ortalamasının, kadınlardaki evlilik uyumu ölçeğinin puan ortalamasına göre daha yüksek olduğu, kişilerin yaşının ve evlilik sürelerinin yükseldikçe, evlilik uyumu ölçeğinden elde ettikleri puanların azaldığı gözlenmiştir. Kişilerin empatik eğilim ölçeği tarafından elde ettikleri puan yükseldikçe evlilik uyumu ölçeği tarafından elde ettikleri puanların da yükseldiği saptanmıştır.

Adempira (2020) yetişkinlerdeki evlilik uyumunun ve empatik tutumun arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada başlıca şekilde aile ve evlilik, evlilik uyumu, empatik tutum ifadeleri irdelenmektedir. Evlilik uyumunun ve cinsiyetin arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin olmadığına varılmıştır. Evlilik uyumu ile evli kişilerin yaşlarına bağlı farklılaşma gösterebildiği belirtilmiştir. Evlilik uyumunun ve evli kişilerin eğitim seviyeleri arasında istatistiksel bakımdan makul bir ilişkinin varlığına rastlanmamıştır. Evlilik uyumunun gelir düzeyi farklılıklarına göre değişmediği tespit edilmiştir. Katılımcılar tarafından alınan toplam evlilik uyumu puanları ile empatik tutum seviyeleri arasında istatistiksel bakımdan makul ve olumlu yönde bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

2.4.2.Evlilik Doyumu İle İlgili Araştırmalar

Haseley (2006), evlilik mutluluğu bağlanma ilişkisini ve bu ilişki içerisinde dini bağlılığa düşen rolü araştırmıştır. İncelemecinin, çocuk sahibi olmayan ve evliliklerinin ilk beş senesinde bulunan 92 çiftin üstünde yaptığı araştırmanın neticelerine bakılarak, uyumlu bir dini bağlılığı bulunan çiftlerin, uyumlu olmayanlara kıyasla daha yüksek evlilik doyumu bulundurduğu söylenebilir. Bu çalışmada dini bağlılığın, bağlanma ile evlilik doyumunun arasındaki ilişkiye aracılık etmediği (mediate), fakat moderatörlük yaptığı saptanmıştır.

Wolfinger ve Wilcox'ın (2008) ailenin dini katılımına ve evlilik doyumuna ilişkin yaptığı araştırmada, yeni şehirli Amerikan ailesinde babaların dini katılımının, daha iyi aile içi ilişkilerine neden olduğu tespit edilmiştir. Aynı güçlü bağ annenin dini katılımında bulunamamıştır. Bu netice, evlilikteki rollerin (anne-baba) ve cinsiyete bağlı dini katılım etkeninin farklılaştığını belirtmektedir. İncelemeciler, erkeklerin ilişkilerine uyguladıkları yatırımlar ile kurumsal bağlılıklar (kilise bağlılığına benzer) arasında irtibat bulunduğunu da tespit etmiştir.

Balcı Arvas (2017) araştırmasında, dindarlık unsurunun evlilik doyumundaki etkililiğini ve bireysel değerlerin dindarlıkla evlilik doyumunun ilişkisindeki arabuluculuk rolünü incelemişlerdir. Bursa şehrinde ikamet eden 562 evli kişide yapılan çalışmada, evlilik doyumunun, kişisel değerlerin ve dindarlığın arasında olan bağ söz konusudur. Cinsiyet, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, kazanç durumu gibi bağımsız

farklılaşmaların evlilik doyumuyla, kişisel değerlerle ve dindarlıkla olan bağları da incelenmiştir. Ele geçen verilerde, erkeklerin evlilik doyumlarının kadınlara kıyasla daha yüksek bulunurken, dindarlık konusunda kadın ve erkeğin arasında makul değişkenlikler saptanmamıştır. Kişisel değerler konusundaysa kadınların “dürüstlük ve paylaşım” ile “paylaşım ve saygı” değerlerinde erkeklere kıyasla daha ilerde buldukları gözlenmiştir. Evlilik ve yaş ilişkisi açısından, neticelere bakılarak genç yetişkinlik evresinde bulunan katılımcıların evlilik doyumunun daha yüksek olduğu, fakat evlilik içerisinde problem çözme konusunda orta yetişkinlik evresinde olan katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kişisel değerlerin ve dindarlığınsa, genellikle yaş ile beraber arttığı gözlenmiştir. Evlilik doyumu, evlilik süresine bağlı olarak manalı bir biçimde değişmezken, evlilik süresiyle beraber kişisel değerlerde ve dindarlıkta artış görülmüştür. Çocuk sayısı farklılaşmasına bakılarak, en yüksek evlilik doyumunun 2 çocuklu ailelerde görülürken, kişisel değerlerin ve dindarlığın genellikle çocuk sayısı ile beraber yükseldiği saptanmıştır. Eğitim düzeyinin evlilik doyumuyla herhangi bir bağı bulunamamışken, eğitim seviyesinin artmasıyla genellikle kişisel değerlerde ve dindarlıkta bir azalmanın varlığı görülmüştür. Kazanç düzeyine bakılarak da evlilik doyumunda, kişisel değerlerde ve dindarlıkta genel açıdan bir değişim saptanmamıştır. Evlilik doyumunun, kişisel değerlerin ve dindarlığın arasındaki ilişki ve etkileşime yönelik yapılan analiz neticeleri, bu farklılaşmalar arasında olumlu yönde anlamlı ilişkilerin varlığını göstermektedir.

Bedir (2018) evli kişilerde evlilik doyumunu yordayan farklılaşmaları incelemiştir. Araştırmada 18-65 yaş aralığında en düşük ilköğretim mezunu olan cinsiyet anlamında eşitlenmiş ve İstanbul’da ikamet eden evli kişilerden yararlanılmıştır. Tesadüfi örnekleme yolu ile katılımcılar belirlenmiş ve bu kişilerin her toplumsal kesime hitap etmesine dikkat edilmiştir. Çalışma da bağlanma örüntülerinin, sosyal görevlerin ve cinsel hayat problemlerinin evlilik doyumuna etki edeceği durumların incelendiği, cinsel hayatta yaşanabilen problemlerin evlilik uyumuna pek etkisinin olmamasına rağmen çiftlerdeki doyumu azalttığı saptanmıştır.

Hamurcu (2018) araştırmasında babaların evlilik doyumu ile paternal bağlanma ve alt boyutlarının arasında var olan ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma Ankara’da Çankaya ilçesinde bulunan üç ayrı Aile Sağlığı Merkezinde yürütülmüştür. Araştırmada örneklem 6-12 aylık bebek sahibi 25 yaş ve üstü 142 evli baba tarafından

oluşturulmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre evlilik doyumuyla paternal bağlanmanın arasında bir bağ mevcuttur. Çeşitli yaş gruplarından olan katılımcıların arasında sabır ve hoşgörü alt boyutu ve Baba-Bebek Bağlanma Ölçeği kapsamında istatistiksel açıdan makul farklar tespit edilmiştir. Bu bulgulara ilaveten ortalama sıra değerlerine bakıldığında 3-4 çocuğu olan katılımcıların 1-2 çocuğu olan katılımcılardan daha çok Evlilik Doyumu Ölçeği puanı bulundurduğu gözlenmiştir.

Cebeci (2019) çalışmada evlilik doyumundaki eş desteğinin ve ilişki içerikli obsesif kompulsif semptomların arasındaki ilişki gözlemlenmiştir. Araştırmadaki örneklemini 259 evli katılımcının (141 kadın, 118 erkek) oluşturduğu bilinmektedir. Yapılan analizlerin sonucunda ilişki içerikli obsesif kompulsif semptomların eş desteğiyle ve evlilik doyumuyla olumsuz, eş desteğinin evlilik doyumuyla olumlu açıdan ilişkisinin varlığı saptanmıştır. Dahası, yüksek evlilik doyumuna sahip bireylerin olmayan bireylere kıyasla daha çok eşleri tarafından destek gördükleri ve evlilik doyumunun düşük olduğu bireylerde daha çok ilişki içerikli obsesif-kompulsif semptom bulunduğu tespit edilmiştir. Son olarak eş tarafından alınan destek cinsiyete göre değişir ve erkeklerin kadınlara göre daha çok eşlerinden destek aldığı, öbür taraftan ilişki içerikli obsesif kompulsif semptomlarda ve evlilik doyumunda cinsiyete bağlı değişmediği gözlenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara ilişkin literatür bilgileri doğrultusunda tartışılmıştır.

Gülgün (2019) çalışmada eşlerin arasında yaşanabilen çatışmanın ve hissedilen affetme durumunun evlilik doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma grubunun 369 kadın ve 306 erkek toplamda 675 evli kişiden oluştuğu bilinmektedir. Araştırmada katılımcıların evlilik ilişkisi sayesinde edindikleri doyum seviyesini belirlemek için Evlilik Yaşam Ölçeğinden, eşlerin/partnerlerin affettiklerini hissetme durumunu ölçmek amacıyla Özel Eş/Partner Affediciliği Ölçeğinden, evlilik içerisinde görülen çatışmaların yoğunluğunu ölçmek amacıyla Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeğinden ve demografik bilgilerin elde edilmesi amacıyla Kişisel Bilgi Formundan yararlanılmıştır. Yapılan analizlerin neticesinde evlilik doyumunun, affetmenin ve evlilik içerisinde çatışma sıklığının arasında bulunan ilişkilerin makul olduğu görülmüştür. Evlilik doyumuyla affetmenin arasında olumlu açıdan makul bir bağ, evlilik doyumuyla evlilikte çatışmanın arasında olumsuz açıdan makul bir bağ ve affetmeyle evlilikte çatışmanın arasında olumsuz açıdan makul bir bağ tespit edilmiştir.

Alacam (2020) evli kişilerin evlilik doyumlarının, aldatma eğilimlerinin ve kişilik özelliklerinin arasında bulunan ilişkileri araştırmıştır. Örneklemin, 20 ve 70 yaş arasında en az bir yıldır evli olan 99 erkekten ve 212 kadından toplamda 311 bireyden oluştuğu belirtilmiştir. Araştırmanın neticesinde, İstanbul ilinde yaşam süresi, çalışma durumu, eğitim düzeyi, evlilik sayısı ve teşhis konmuş rahatsızlığın bulunması gibi sosyo-demografik farklılaşmaların, EYÖ, AEÖ ve OMKÖ ile aralarında makul bir değişkenlik görülmezken, cinsiyet, yaş, eş yaşı, eşin doğum yeri, eşin çalışma durumu, kazanç seviyesi, evlenme yaşı, evlilik süresi, eş ile yaş farkı, çocuğun olması, çocuk sayısı, evlenme şekli, evlenmeden önce tanışıklık süresi, eşle akrabalık ilişkisi, evde yaşayan kişi sayısı, eşin teşhis konmuş rahatsızlık sahibi olması gibi farklılaşmaların ölçekleri ile aralarında makul ilişkiler gözlenmiştir. Çalışmada ayrıca EYÖ ve AEÖ arasında olumsuz açıdan makul bir korelasyon saptanmıştır. OMKÖ ile EYÖ ve AEÖ aralarında makul bir korelasyon tespit edilememiş.

Bingölbali (2020) evli çiftlerde bulunan aleksitimik niteliklerin evlilik doymu ile ilişkisinin incelenmiştir. Çalışmada veri elde etme aracı olarak sosyodemografik bilgi formundan, Toronto Aleksitimi Ölçeğinden ve Evlilik Doyum Ölçeğinden yararlanılmıştır. Toronto Aleksitimi Ölçeği 20 maddeden, Evlilik Doyum Ölçeği 13 maddeden meydana gelmektedir. Araştırma neticesinde elde edilen bulgulara göre aleksitimik nitelikleriyle evlilik doyumunun arasında olumsuz ve istatistiksel açıdan makul bir bağ bulunmaktadır.

Demirtaş (2021) evlilik doymu, eş desteği, sorun çözme becerileri ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanı bulguları incelendiğinde katılımcıların evlilik doymu, sorun çözme becerisi, eş desteği ve depresyon düzeylerine etki eden demografik değişkenler olduğu görülmüştür. Değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Eş desteği, sorun çözme ve depresyon puanının evlilik doymunu yordayan anlamlı parametreler olarak bulunmuştur.

Emrahoğlu (2021) evlilikte bilinçli farkındalık, empati ve evlilikte problem çözme ile evlilik doyumunun ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonunda evlilikte bilinçli farkındalık ve evlilikte problem çözmenin evlilik doymunu önemli ölçüde yordadığı, bireyin empati düzeyinin yine bireyin evlilik doymunu düşük düzeyde yordadığı ve bilinçli

farkındalığın evlilik doyumu üzerinde bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. İlaveten evlilik doyumunun bazı sosyodemografik özellikler ile ilişkisi irdelenmiş; cinsiyet ve yaşın evlilik doyumunu etkilemediği, eğitim ve gelir düzeyinin evlilik doyumunu pozitif yönde etkilediği, evlilik süresi ve çocuk sahibi olma durumunun evlilik doyumunu negatif yönde etkilediği ortaya konmuştur.

Birni (2021) evli bireylerin psikolojik iyi oluşları ile evlilik doyumları, öz-anlayış seviyeleri ve mutluluğu artırma stratejilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre evli bireyler için psikolojik iyi oluş, evlilik doyumu, öz-anlayış ve mutluluğu artırma stratejileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Zamansal olarak kesitsel araştırmadır. Belirli bir zaman kesitinde neden ve sonuç arasındaki ilişkinin birlikte incelendiği araştırmalardır (Karasar, 2006). Araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modellerinde olaya veya duruma müdahale etmeden mevcut durum olduğu gibi saptanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 2006). Veri toplama yöntemine göre ise ölçek çalışması yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğ, 2013). Karasar (2006) değişkenler arası ilişkileri belirlemek için değişimlerin hangi yönde olduğunu anlamak için ilişkisel tarama modellerinin birden fazla değişken araştırmalarında kullanıldığını belirtmektedir. Creswell (2014) bu modelde nicel verilerden yararlandığını korelasyona bakıldığını ve ilişkilerin tanımlanmaya çalışıldığını belirtmiştir (Creswell, 2014).

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan evli çiftlerdir. Bu evren içinden uygun örneklem yoluyla belirlenen araştırmaya gönüllü olarak katılmış 422 kişiden örneklem oluşturulmuştur. Veriler online olarak toplanmıştır. Evrenin çok geniş olması dolayısıyla 0.05 için 0.03, 0.05 ve + - 0.10 örnekleme hataları için belirlenen örneklem sayısının min 384 olduğu gösterilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu gerekliliği karşılamak için örnek sayısının 400 üstünde olması hedeflenmiştir.

Örnek alma yöntemlerinden uygun örnekleme, özellikle insanı tanıma araştırmalarında kullanılan oldukça yaygın bir örnekleme tekniğidir. Pratik ve ekonomik olması açısından tercih edilir (Monette, Sullivan ve Dejong, 1990). Evrendeki kişilerin araştırmanın amacına uygun olacak şekilde sınırlandırılması ve incelenen değişkenlere göre belirlenmesinde kullanılmaktadır (Özen ve Gül, 2007)

Tablo 1**Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri**

	Gruplar	<i>f</i>	%	
Cinsiyet	Kadın	348	82,5	
	Erkek	74	17,5	
Evlilik Süresi	1-2 yıl	109	25,8	
	3-5 yıl	88	20,9	
	6-9 yıl	108	25,6	
	10 yıl ve üzeri	117	27,7	
	Yaş	18-25 yaş	54	12,8
Yaş	26-35 yaş	253	60,0	
	36-45 yaş	78	18,5	
	46 yaş ve üzeri	37	8,8	
	Eşin Yaşı	18-25 yaş	32	7,6
Eşin Yaşı	26-35 yaş	218	51,7	
	36-45 yaş	119	28,2	
	46 yaş ve üzeri	53	12,6	
	Eğitim	İlköğretim	38	9,0
Eğitim	Lise	113	26,8	
	Üniversite	230	54,5	
	Yüksek lisans	41	9,7	
	Eşin Eğitimi	İlköğretim	60	14,2
Eşin Eğitimi	Lise	129	30,6	
	Üniversite	203	48,1	
	Yüksek lisans	30	7,1	
	Gelir	3500 TL altı	69	16,4
	Gelir	3501-5000	126	29,9
5001-10000		142	33,6	
10001 ve üzeri		85	20,1	
Çalışma Durumu		Çalışıyorum	226	53,6
	Çalışmıyorum	196	46,4	
Eşin Çalışma Durumu	Çalışıyor	369	87,4	
	Çalışmıyor	53	12,6	
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Var	324	76,8	
	Yok	98	23,2	
Çocuk Sayısı	Yok	98	23,2	
	1	165	39,1	
	2	129	30,6	
	3	30	7,1	
Boşanma Durumu	Boşanmadım	398	94,3	
	2. Evliliğim	24	5,7	
	Toplam	422	100,0	

Tablo 1’de verilmiş olan örneklem grubunun demografik özellikleri incelendiğinde 348’i (%82,5) kadın, 74’ü (%17,5) erkektir. 109’u (%25,8) 1-2 yıl, 88’i (%20,9) 3-5 yıl, 108’i (%25,6) 6-9 yıl, 117’si (%27,7) 10 yıl ve üzeri evlilik süresine sahiptir. 54’ü (%12,8) 18-25 yaşında, 253’ü (%60,0) 26-35 yaşında, 78’i (%18,5) 36-45 yaşında 37’si (%8,8) 46 yaş ve üzeridir. 32’sinin eşi (%7,6) 18-25 yaşında, 218’inin eşi (%51,7) 26-35 yaşında, 119’unun eşi (%29,2) 36-45 yaşında 53’ünün eşi (%12,6) 46 yaş ve üzeridir. 38’i (%9,0) ilköğretim, 113’ü (%26,8) lise, 230’u (%54,5) üniversite, 41’i (%9,7) yüksek lisans mezunudur. Eşlerinin eğitim durumu ise 60’ı (%14,2) ilköğretim, 129’u (%30,6) lise, 203’ü (%48,1) üniversite, 30’u (%7,1) yüksek lisans mezunudur. 69’u (%16,4) 3500 TL ve altı, 126’sı (%29,9) 3501-5000 TL, 142’si (%33,6) 5001-10000 TL, 85’i (%20,1) 10001 ve üzeri gelire sahiptir. 226’sı (%53,6) çalışmakta, 196’sı (%46,4) çalışmamaktadır. Eşi ise 369’u (%87,9) çalışıyor, 53’ü (%12,6) çalışmıyor. 324’ü (%76,8) çocuk sahibidir, 98’i (%23,2) çocuk sahibi değildir. 98’i (%23,2) çocuğu yok, 165’i (%39,1) 1 çocuk, 129’u (%30,6) 2 çocuk, 30’u (%7,1) 3 çocuk sahibidir. 398’i (%94,3) boşanmamış, 24’ü (%5,7) 2. Evliliğini yapmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Katılımcılara öncelikle onam formu hazırlanmış ve sunulmuştur. Sosyodemografik bilgi formu, Sorumluluk Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve Evlilik Doyumu Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve kişilerin demografik özellikleri ile ilgili soruları içeren bir formdur. Bu form aracılığıyla istenen kişisel bilgiler araştırmacı tarafından katılımcılardan toplanacaktır. Demografik bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, evlilik süresi, yaş, eşin yaşı, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, çalışma durumu, eşin çalışma durumu sorularına cevap vermeleri istenmiştir.

3.3.2.Sorumluluk Ölçeği

Sorumluluk ölçeği (Topçu vd. 2018) tarafından kişisel sorumlulukları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında yaşları ortalama 30 olan 336 kişi örneklem olarak belirlenmiştir. 5’li likert tipinde hazırlanmıştır. Asla, Nadiren, Bazen, Sıklıkla, Daima seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekte 5’i ters çevrilerek hesaplanan toplam 24 madde bulunmaktadır. Ölçeğin duygusal, bilişsel ve davranışsal faktörler olmak üzere üç yapısı vardır. Bunlar; Duygusal (1, 2, 5, 7, 10, 15r , 18, 19, 20, 22r, 23r, 24), Davranışsal (4, 6, 8, 12, 13, 14, 21r) Bilişsel (3, 9r, 11, 16, 17) maddelerinden oluşmaktadır. Ölçeğin Duygusal alt boyutunda güvenilirlik katsayısı Cronbach alfa katsayı 0.90 dir. Davranışsal alt boyutu yedi maddeden oluşmuştur, Cronbach alfa katsayısı 0.81; Bilişsel alt boyutunda 5 madde bulunmakta Cronbach alfa katsayısı 0,74’tü tüm ölçek için Cronbach alfa 0.90 dır. (Topçu vd. 2018).

3.3.3.Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipte bir ölçek olup, 20 sorudan oluşmakta ve her soruya 1’den 5’e kadar puan verilmektedir. Puanları toplarken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sorular tersinden toplanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 20, maksimum puan ise 100’dür. Toplam puan deneklerin empatik eğilim puanlarını ifade eder. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğunu; düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir. EEÖ, Dökmen (1988) tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna ölçeğin tekrarı yöntemiyle, üç hafta arayla iki defa uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen ölçeğin güvenilirliği 0.82’dir. Deneklerin ölçeğin tek ve 14 çift maddelerinden aldıkları puanlar arasındaki ölçeği yarılama güvenilirliği 0.86 olarak bulunmuştur. EEÖ’nin geçerlik çalışması yine Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. 24 kişilik bir denek grubunun EEÖ ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri’nin “Duyguları Anlama” bölümünden aldıkları puanlar arasındaki benzer ölçekler geçerliği 0.68 olarak bulunmuştur. Ölçeğin araştırma grubu için Cronbach Alpha ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.72 olarak bulunmuştur.

3.3.4.Evlilik Doyumu Ölçeği

Çelik (2006) tarafından evli bireylerin evlilik doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik güvenirlik çalışmasını da Çelik yapmıştır. Envanter 5 olumlu ve 8 olumsuz olmak üzere toplam 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li likertli olup en düşük 13 en yüksekte 65 puan alınmaktadır. Yüksek puan evli kişilerin evlilik doyumlarının yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçekteki olumsuz ifade edilen 8 madde puanlanırken ters kodlanmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.70’tir (Çelik, 2006).

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırma öncesinde Yakındoğu Üniversitesine bağlı Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’na 2021 yılı içinde etik izin başvurusunda bulunulmuş ve YDÜ/SB/2021/1034 nolu proje için gerekli etik izin alınmıştır. Etik kurul onayı alındıktan sonra araştırmanın uygulama kısmına geçilmiştir.

Uygulama Google formlar özelliği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada maksimum çeşitlilik sağlamak için bu yöntem seçilmiştir. Sosyal platformlar üzerinde kişilere ulaşılmıştır. Ulaşılan kişilere öncelikle çalışmanın amacı sunulmuş ve onam formu verilmiştir. Araştırma yetişkin bireyler üzerinde yapılmıştır. Bu açıdan ölçeklerin uygulanması için resmi kurumlardan izin alınması gerekmemektedir. Ancak katılımcılardan onam formu alınmıştır. Katılım gönüllük ilkesi dâhilin de sürdürülmüştür. Bu uygulama esnasında katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiştir. Elde edilen bilgiler araştırmacı tarafından gizlilik esasına göre saklanmıştır. Uygulama sıralamasında öncelikle Online ölçek formu onam formu, gönüllülük ilkesi dâhilinde devam edecek olan kişisel bilgi formu, Sorumluluk Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği, Evlilik Doyumu Ölçeği sırasına uygun olarak sunulmuştur. Uygulama 15-30 dakika arası sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler toplandıktan sonra SPSS 26.0 programına aktarılmıştır. Öncelikli olarak veri geçerliliği kontrol edilmiştir. Dağılımın normalitesine bakılmıştır. Normal dağılım olduğu belirlendikten sonra bağımsız grup t testi ve varyans analizi türlerinden

Anova'nın yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca değişkenler arası korelasyonu belirlemek için Pearson korelasyon analizi ve yordama içinde çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Verilerin normallik analizleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Ölçeklere Ait Basıklık, Çarpıklık ve Güvenirlik Değerleri

	<i>N</i>	<i>Skewness</i> (Çarpıklık)	<i>Kurtosis</i> (Basıklık)
Sorumluluk Ölçeği	422	-.084	-.078
Empatik Eğilim Ölçeği		-.155	.157
Evlilik Doyumu Ölçeği		-.586	.028

Tablo 2'e göre Sorumluluk Ölçeğinde çarpıklık -.084 basıklık -.078, Empatik Eğilim ölçeğinde çarpıklık -.155 basıklık -.157, Evlilik Doyumu Ölçeğinde çarpıklık -.586 basıklık .028 olduğu belirlenmiştir. Katsayılarının -1 ile +1 arasında yer aldığı görüldüğünden verilerin normal dağıldığı kabul edilmiş (Tabachnick ve Fidell, 2007) parametrik testlerin yapılması belirlenmiştir.

4. BÖLÜM BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulguları verilmiştir.

4.1.Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Tablo 3.

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Duygusal	Kadın	348	43,21	3,175	,170	-2,078	420	,038*
	Erkek	74	44,07	3,450	,401			
Davranışsal	Kadın	348	17,48	3,179	,170	-1,200	420	,231
	Erkek	74	17,97	3,252	,378			
Bilişsel	Kadın	348	17,35	2,234	,120	-2,026	420	,043*
	Erkek	74	17,93	2,229	,259			
Toplam Sorumluluk	Kadın	348	78,05	5,474	,293	-2,740	420	,006*
	Erkek	74	79,97	5,581	,649			

* $p < .05$

Tablo 3 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Davranışsal alt boyutunda farklılık görülmezken, duygusal, ($t = -2,078$; $p < ,05$), bilişsel ($t = -2,026$; $p < ,05$), ve toplam sorumlulukta ($t = -2,740$; $p < ,05$), erkeklerin kadınlardan daha yüksek sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 4.

Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal	1-2 yıl	109	43,20	3,442	G.Ara sı G.İçi Topla m	45,038	3	15,013	1,437	,231
	3-5 yıl	88	42,86	3,033						
	6-9 yıl	108	43,49	3,490						
	10 yıl ve üzeri	117	43,76	2,911						
	Toplam	422	43,36	3,237						

Davranışsal	1-2 yıl	109	18,17	3,433	G.Ara sı G.İçi Topla m	64,291	3	21,430	2,118	,097
	3-5 yıl	88	17,56	3,092						
	6-9 yıl	108	17,47	2,927						
	10 yıl ve üzeri	117	17,11	3,226						
	Toplam	422	17,57	3,193						
Bilişsel	1-2 yıl	109	17,72	2,151	G.Ara sı G.İçi Topla m	13,100	3	4,367	,869	,457
	3-5 yıl	88	17,33	2,237						
	6-9 yıl	108	17,27	2,266						
	10 yıl ve üzeri	117	17,47	2,307						
	Toplam	422	17,45	2,241						
Toplam Sorumluluk	1-2 yıl	109	79,09	5,909	G.Ara sı G.İçi Topla m	92,690	3	30,897	1,008	,389
	3-5 yıl	88	77,75	5,131						
	6-9 yıl	108	78,23	5,655						
	10 yıl ve üzeri	117	78,34	5,353						
	Toplam	422	78,38	5,535						

Tablo 4 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının evlilik süresine göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal ($F=1,437$; $p>,05$), Davranışsal ($F=2,118$; $p>,05$), bilişsel ($F=,869$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($F=1,008$; $p>,05$), anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 5.

Katılımcıların Yaşlarına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal	18-25 yaş	54	44,02	3,749	G.Ara sı G.İçi Topla m	38,354	3	12,785	1,222	,301
	26-35 yaş	253	43,36	3,152						
	36-45 yaş	78	42,92	3,372						
	46 yaş	37	43,32	2,625						

	ve üzeri									
	Toplam	42 2	43,36	3,237						
Davranışsal	18-25 yaş	54	17,26	2,992	G.Ara	29,134	3	9,711	,952	,415
	26-35 yaş	25 3	17,69	3,237	G.İçi	4264,373	418	10,202		
	36-45 yaş	78	17,73	3,258	Topla	4293,507	421			
	46 yaş ve üzeri	37	16,86	3,038	m					
	Toplam	42 2	17,57	3,193						
Bilişsel	18-25 yaş	54	17,70	2,043	G.Ara	6,932	3	2,311	,458	,712
	26-35 yaş	25 3	17,47	2,375	G.İçi	2107,712	418	5,042		
	36-45 yaş	78	17,38	2,040	Topla	2114,645	421			
	46 yaş ve üzeri	37	17,16	2,007	m					
	Toplam	42 2	17,45	2,241						
Toplam Sorumluluk	18-25 yaş	54	78,98	5,932	G.Ara	72,310	3	24,103	,785	,503
	26-35 yaş	25 3	78,51	5,486	G.İçi	12827,500	418	30,688		
	36-45 yaş	78	78,04	5,603	Topla	12899,810	421			
	46 yaş ve üzeri	37	77,35	5,165	m					
	Toplam	42 2	78,38	5,535						

Tablo 5 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının yaşlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal ($F=1,222$; $p>,05$), Davranışsal ($F=,952$; $p>,05$), bilişsel ($F=,458$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($F=,785$; $p>,05$), anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 6.

Katılımcıların Eşin Yaşına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygus	18-25	32	43,91	3,286	G.Ara	17,349	3	5,783	,550	,648

al	yaş				sı						
	26-35	21	43,40	3,287		G.İçi	4393,902	418	10,512		
	yaş	8									
	36-45	11	43,29	3,248		Topla	4411,251	421			
	yaş	9									
46 yaş ve üzeri	53	43,00	3,006								
	Toplam	42	43,36	3,237							
	18-25	32	18,00	3,312	G.Ara	52,886	3	17,629	1,738	,159	
	yaş										
Davranı	26-35	21	17,72	3,210	sı	4240,621	418	10,145			
	yaş	8									
	36-45	11	17,57	3,222	G.İçi	4293,507	421				
	yaş	9									
	46 yaş ve üzeri	53	16,68	2,907							
Toplam	42	17,57	3,193								
şsal	18-25	32	17,84	2,616	G.Ara	14,494	3	4,831	,962	,411	
	yaş										
	26-35	21	17,56	2,231	sı	2100,151	418	5,024			
	yaş	8									
	36-45	11	17,26	2,234	G.İçi	2114,645	421				
yaş	9										
46 yaş ve üzeri	53	17,23	2,054								
Toplam	42	17,45	2,241								
Bilişsel	18-25	32	79,75	6,515	G.Ara	203,012	3	67,671	2,228	,084	
	yaş										
	26-35	21	78,68	5,371	sı	12696,798	418	30,375			
	yaş	8									
	36-45	11	78,13	5,699	G.İçi	12899,810	421				
yaş	9										
46 yaş ve üzeri	53	76,91	4,978								
Toplam	42	78,38	5,535								
Toplam Sorumluluk	Toplam	42	78,38	5,535							

Tablo 6 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının eşinin yaşına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal (F=,550; p>,05), Davranışsal (F=1,738; p>,05), bilişsel (F=,962; p>,05), ve toplam sorumlulukta (F=2,228; p>,05), anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 7.**Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	F	P
Duygusal	İlköğretim	38	43,29	3,075	G.Arası	1,317	3	,439	,042	,989
	Lise	113	43,29	3,401	G.İçi	4409,935	418	10,550		
	Üniversite	230	43,39	3,224	Toplam	4411,251	421			
	Yüksek lisans	41	43,46	3,099						
	Toplam	422	43,36	3,237						
Davranışsal	İlköğretim	38	16,89	2,994	G.Arası	27,788	3	9,263	,908	,437
	Lise	113	17,41	3,049	G.İçi	4265,719	418	10,205		
	Üniversite	230	17,71	3,314	Toplam	4293,507	421			
	Yüksek lisans	41	17,83	3,073						
	Toplam	422	17,57	3,193						
Bilişsel	İlköğretim	38	17,37	2,211	G.Arası	21,379	3	7,126	1,423	,235
	Lise	113	17,22	2,601	G.İçi	2093,266	418	5,008		
	Üniversite	230	17,65	2,054	Toplam	2114,645	421			
	Yüksek lisans	41	17,07	2,172						
	Toplam	422	17,45	2,241						
Toplam Sorumluluk	İlköğretim	38	77,55	5,830	G.Arası	81,746	3	27,249	,889	,447
	Lise	113	77,92	5,951	G.İçi	12818,064	418	30,665		
	Üniversite	230	78,75	5,335	Toplam	12899,810	421			
	Yüksek lisans	41	78,37	5,190						
	Toplam	422	78,38	5,535						

Tablo 7 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının eğitim durumlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal ($F=,550$; $p>,05$), Davranışsal ($F=1,738$; $p>,05$), bilişsel ($F=,962$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($F=2,228$; $p>,05$), anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 8.

Katılımcıların Eşin Eğitim Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal	İlköğretim	60	42,47	3,372	G.Ara	58,120	3	19,373	1,860	,136
	Lise	129	43,49	3,345	G.İçi	4353,131	418	10,414		
	Üniversite	203	43,56	3,112	Toplam	4411,251	421			
	Yüksek lisans	30	43,27	3,183						
	Toplam	422	43,36	3,237						
Davranışsal	İlköğretim	60	16,60	2,953	G.Ara	65,897	3	21,966	2,172	,091
	Lise	129	17,74	3,200	G.İçi	4227,610	418	10,114		
	Üniversite	203	17,71	3,284	Toplam	4293,507	421			
	Yüksek lisans	30	17,80	2,784						
	Toplam	422	17,57	3,193						
Bilişsel	İlköğretim	60	17,28	2,241	G.Ara	8,652	3	2,884	,572	,633
	Lise	129	17,34	2,623	G.İçi	2105,992	418	5,038		
	Üniversite	203	17,52	2,011	Toplam	2114,645	421			
	Yüksek lisans	30	17,83	1,967						
	Toplam	422	17,45	2,241						
Toplam Sorumluluk	İlköğretim	60	76,35	5,399	G.Ara	294,018	3	98,006	3,250	,022*
	Lise	129	78,57	5,987	G.İçi	12605,792	418	30,157		
	Üniversite	203	78,79	5,215	Toplam	12899,810	421			

Yüksek lisans	30	78,90	5,268
Toplam	42 2	78,38	5,535

* $p < .05$

Tablo 8 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının eşinin eğitim durumlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal ($F=1,860$; $p>,05$), Davranışsal ($F=2,172$; $p>,05$), bilişsel ($F=,572$; $p>,05$) alt boyutlarda anlamlı bir farklılık görülmezken toplam sorumlulukta ($F=3,250$; $p<,05$), anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; eşi ilköğretim mezunu olanların ($M=76,35$) üniversite mezunu olanlara ($M=78,79$), yüksek lisans mezunu olanlara ($M=78,90$) kıyasla daha düşük sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Eğitim durumu arttıkça sorumluluk puanlarının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 9.

Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal	3500 TL altı	69	43,62	3,548	G.Ara sı	41,565	3	13,855	1,325	,266
	3501-5000	12 6	42,98	3,139	G.İçi	4369,686	418	10,454		
	5001-10000	14 2	43,29	3,276	Toplam	4411,251	421			
	10001 ve üzeri	85	43,82	3,024						
	Toplam	42 2	43,36	3,237						
Davranışsal	3500 TL altı	69	17,91	3,377	G.Ara sı	40,981	3	13,660	1,343	,260
	3501-5000	12 6	17,10	3,093	G.İçi	4252,526	418	10,174		
	5001-10000	14 2	17,70	3,096	Toplam	4293,507	421			
	10001 ve üzeri	85	17,75	3,327						
	Toplam	42 2	17,57	3,193						
Bilişsel	3500 TL altı	69	17,35	2,650	G.Ara sı	21,225	3	7,075	1,413	,239
	3501-5000	12	17,17	2,352	G.İçi	2093,420	418	5,008		

		6							
	5001-10000	14	17,71	2,048	Toplam	2114,645	421		
	10001 ve üzeri	85	17,54	1,991					
	Toplam	42	17,45	2,241					
	3500 TL altı	69	78,88	6,270	G.Arası	238,464	3	79,488	2,624
	3501-5000	12	77,25	5,250	G.İçi	12661,346	418	30,290	
Toplam Sorumluluk	5001-10000	14	78,70	5,389	Toplam	12899,810	421		
	10001 ve üzeri	85	79,12	5,397					
	Toplam	42	78,38	5,535					

* $p < .05$

Tablo 9 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının gelir durumlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal ($F=1,325$; $p > .05$), Davranışsal ($F=1,343$; $p > .05$), bilişsel ($F=1,413$; $p > .05$) alt boyutlarda anlamlı bir farklılık görülmezken toplam sorumlulukta ($F=2,624$; $p < .05$), anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; geliri 3501-5000 olanların ($M=77,25$), 10001 ve üzeri olanlara ($M=79,12$) kıyasla daha düşük sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Gelir durumu arttıkça sorumluluk puanlarının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 10.

Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sh	t	sd	P
Duygusal	Çalışıyorum	226	43,54	3,158	,210	1,255	420	,210
	Çalışmıyorum	196	43,15	3,321	,237			
Davranışsal	Çalışıyorum	226	17,40	3,107	,207	-1,178	420	,239
	Çalışmıyorum	196	17,77	3,287	,235			
Bilişsel	Çalışıyorum	226	17,63	2,198	,146	1,710	420	,088
	Çalışmıyorum	196	17,26	2,280	,163			
Toplam Sorumluluk	Çalışıyorum	226	78,57	5,527	,368	,744	420	,457
	Çalışmıyorum	196	78,17	5,551	,397			

Tablo 10 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, duygusal, ($t= 1,255$; $p>,05$), davranışsal ($t= -1,173$; $p>,05$), bilişsel ($t= 1,710$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($t= ,744$; $p>,05$), anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 11.

Katılımcıların Eşin Çalışma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sh	t	sd	P
Duygusal	Çalışıyor	369	43,36	3,193	,166	-,041	420	,967
	Çalışmıyor	53	43,38	3,558	,489			
Davranışsal	Çalışıyor	369	17,60	3,211	,167	,512	420	,609
	Çalışmıyor	53	17,36	3,089	,424			
Bilişsel	Çalışıyor	369	17,46	2,238	,117	,204	420	,839
	Çalışmıyor	53	17,40	2,282	,313			
Toplam Sorumluluk	Çalışıyor	369	78,42	5,481	,285	,354	420	,724
	Çalışmıyor	53	78,13	5,949	,817			

Tablo 11 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının eşin çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, duygusal, ($t= -,041$; $p>,05$), davranışsal ($t= ,512$; $p>,05$), bilişsel ($t= ,204$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($t= ,354$; $p>,05$), anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 12.

Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Duygusal	Var	324	43,33	3,232	,180	-,310	420	,757
	Yok	98	43,45	3,268	,330			
Davranışsal	Var	324	17,34	3,102	,172	-2,738	420	,006*
	Yok	98	18,34	3,383	,342			
Bilişsel	Var	324	17,47	2,233	,124	,236	420	,814
	Yok	98	17,41	2,279	,230			
Toplam Sorumluluk	Var	324	78,14	5,473	,304	-1,657	420	,098
	Yok	98	79,19	5,691	,575			

* $p<,05$

Tablo 12 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, duygusal, ($t= -,310$; $p>,05$), bilişsel ($t= ,236$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($t= -1,657$; $p>,05$), anlamlı bir farklılık

görülmemiş, davranışsal alt boyutunda ($t = -2,738$; $p < ,05$), çocuğu olmayanların olanlara kıyasla daha çok davranışsal sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 13.

Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal	Yok	98	43,45	3,268	G.Ara sı	21,789	3	7,263	,692	,558
	1	16 5	43,08	3,301	G.İçi	4389,462	418	10,501		
	2	12 9	43,60	3,232	Topla m	4411,251	421			
	3	30	43,57	2,812						
	Toplam	42 2	43,36	3,237						
Davranışsal	Yok	98	18,34	3,383	G.Ara sı	80,753	3	26,918	2,671	,047
	1	16 5	17,42	2,970	G.İçi	4212,754	418	10,078		
	2	12 9	17,31	3,208	Topla m	4293,507	421			
	3	30	16,97	3,419						
	Toplam	42 2	17,57	3,193						
Bilişsel	Yok	98	17,41	2,279	G.Ara sı	5,290	3	1,763	,349	,790
	1	16 5	17,47	2,100	G.İçi	2109,355	418	5,046		
	2	12 9	17,38	2,385	Topla m	2114,645	421			
	3	30	17,83	2,306						
	Toplam	42 2	17,45	2,241						
Toplam Sorumluluk	Yok	98	79,19	5,691	G.Ara sı	92,194	3	30,731	1,003	,391
	1	16 5	77,98	5,260	G.İçi	12807,616	418	30,640		
	2	12 9	78,29	5,614	Topla m	12899,810	421			
	3	30	78,37	6,145						
	Toplam	42 2	78,38	5,535						

Tablo 13 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal ($F=,692$; $p>,05$), Bilişsel ($F=,349$; $p>,05$), Toplam sorumluluk ($F=1,003$; $p>,05$) anlamlı bir farklılık görülmezken davranışsal sorumlulukta ($F=2,671$; $p<,05$), anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; 3 çocuğu olanların ($M=16,97$), olmayanlara ($M=18,34$) kıyasla daha düşük sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Çocuk sayısı azaldıkça sorumluluk puanlarının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 14.

Katılımcıların 2. Evliliğini Yapma Durumuna Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Duygusal	Boşanmadım	398	43,39	3,230	,162	,886	420	,376
	2. Evliliğim	24	42,79	3,375	,689			
Davranışsal	Boşanmadım	398	17,58	3,213	,161	,240	420	,811
	2. Evliliğim	24	17,42	2,903	,593			
Bilişsel	Boşanmadım	398	17,47	2,266	,114	,555	420	,579
	2. Evliliğim	24	17,21	1,793	,366			
Toplam Sorumluluk	Boşanmadım	398	78,44	5,573	,279	,881	420	,379
	2. Evliliğim	24	77,42	4,880	,996			

Tablo 14 evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının 2. Evliliğini yapma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, duygusal, ($t= -,886$; $p>,05$), davranışsal ($t= ,240$; $p>,05$), bilişsel ($t= ,555$; $p>,05$), ve toplam sorumlulukta ($t= ,881$; $p>,05$), anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

4.2. Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları

Tablo 15.**Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Empatik Eğilim	Kadın	348	68,39	9,263	,497	,886	420	,376
	Erkek	74	67,34	9,083	1,056			

Tablo 15 evli bireylerde Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t = ,886$; $p > ,05$).

Tablo 16.**Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Empatik Eğilim	1-2 yıl	109	67,93	8,816	G.Ara	686,128	3	228,709	2,717	,044*
	3-5 yıl	88	66,68	10,010	G.İçi	35179,751	418	84,162		
	6-9 yıl	108	67,62	8,983	Topla	35865,879	421			
	10 yıl ve üzeri	117	70,14	9,019						
	Toplam	422	68,20	9,230						

* $p < ,05$

Tablo 16 evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının evlilik süresine göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında ($F=2,717$; $p < ,05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; 3-5 yıl evli olanlar ile ($M=66,68$), 10 yıl ve üzeri evli olanlara ($M=70,14$) kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 17.**Katılımcıların Yaşlarına Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Empatik Eğilim	18-25 yaş	54	67,59	8,562	G.Ara	979,113	3	326,371	3,910	,009*
	26-35 yaş	25	67,58	9,301	G.İçi	34886,766	418	83,461		
	36-45 yaş	78	68,33	8,886	Toplam	35865,879	421			
	46 yaş ve üzeri	37	73,03	9,314						
	Toplam	42	68,20	9,230						

* $p < .05$

Tablo 17 evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının yaşlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında ($F=3,910$; $p < .05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; 18-25 yaş ($M=67,59$), 26-35 yaşında ($M=67,58$) olanların 46 yaş ve üzeri olanlara ($M=73,03$) kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 18.**Katılımcıların Eşin Yaşlarına Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Empatik Eğilim	18-25 yaş	32	65,66	7,690	G.Ara	1208,628	3	402,876	4,859	,002*
	26-35 yaş	21	67,36	9,324	G.İçi	34657,252	418	82,912		
	36-45 yaş	11	68,68	8,636	Toplam	35865,879	421			
	46 yaş ve üzeri	53	72,13	9,960						
	Toplam	42	68,20	9,230						

* $p < .05$

Tablo 18 evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının eşin yaşına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında ($F=4,859$; $p < .05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın

olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; 18-25 yaş (M=65,66) olanların 46 yaş ve üzeri olanlara (M=72,13) kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 19.

Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Empatik Eğilim	İlköğretim	38	63,03	8,122	G.Ara	1527,818	3	509,273	4,859	,002*
	Lise	113	67,14	8,590	G.İçi					
	Üniversite	230	69,27	9,250	Toplam	35865,879	421			
	Yüksek lisans	41	69,90	10,047						
	Toplam	422	68,20	9,230						

* $p < .05$

Tablo 19 evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında (F=4,859; $p < .05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; ilköğretim mezunu (M=63,03) olanların üniversite (M=69,27) ve yüksek lisans mezunu olanlara (M=69,90) kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 20.

Katılımcıların Eşin Eğitim Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Empatik Eğilim	İlköğretim	60	66,25	8,940	G.Ara	1650,266	3	550,089	6,720	,000*
	Lise	129	65,95	9,271	G.İçi					
	Üniversite	203	69,77	9,029	Toplam	35865,879	421			
	Yüksek	30	71,17	8,371						

lisans				
Toplam	$\frac{42}{2}$	68,20	9,230	

* $p < .05$

Tablo 19 evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının eşin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında ($F=6,720$; $p < ,05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; ilköğretim ($M=66,25$) ve lise ($M=65,95$) mezunu olanların üniversite ($M=69,77$) ve yüksek lisans mezunu olanlara ($M=71,17$) kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 21.

Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
	3500 TL altı	69	66,23	9,343	G.Ara	1811,406	3	603,80 2	7,411	,000 *
	3501-5000	12 6	66,11	9,196	G.İçi	34054,473	418	81,470		
Empatik Eğilim	5001-10000	14 2	69,08	8,783	Topla	35865,879	421			
	10001 ve üzeri	85	71,42	8,911	m					
	Toplam	$\frac{42}{2}$	68,20	9,230						

* $p < .05$

Tablo 20 evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının gelir durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında ($F=7,411$; $p < ,05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; 3500 TL altı ($M=66,23$) ve 3501-5000 ($M=66,11$) geliri olanların 5001-10000 ($M=69,08$) ve 10001 ve üzeri olanlara ($M=71,42$) kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 22.**Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Empatik Eğilim	Çalışıyorum	226	68,93	8,587	,571	1,754	420	,080
	Çalışmıyorum	196	67,36	9,874	,705			

Tablo 22 evli bireylerde Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t= 1,754$; $p>,05$).

Tablo 23.**Katılımcıların Eşin Çalışma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Empatik Eğilim	Çalışıyor	369	68,42	9,097	,474	1,269	420	,205
	Çalışmıyor	53	66,70	10,070	1,383			

Tablo 23 evli bireylerde Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının eşin çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t= 1,269$; $p>,05$).

Tablo 24.**Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Empatik Eğilim	Var	324	68,22	9,370	,521	,072	420	,943
	Yok	98	68,14	8,799	,889			

Tablo 24 evli bireylerde Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t= ,072$; $p>,05$).

Tablo 25.**Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Sorumluluk Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P	
Empatik Eğilim	Yok	98	68,14	8,799	G.Ara sı	379,095	3	126,36 5	1,488	,217	
	1	16 5	68,27	9,283							G.İçi
	2	12 9	67,43	9,079	Topla m	35865,879	421				
	3	30	71,37	10,65 6							
	Toplam	42 2	68,20	9,230							

Tablo 25 evli bireylerde Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında (F=1,488; p>,05) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 26.**Katılımcıların 2. Evliliğini Yapma Durumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Empatik Eğilim	Boşanmadım	398	68,23	9,045	,453	,292	420	,770
	2. Evliliğim	24	67,67	12,125	2,475			

Tablo 26 evli bireylerde Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının 2. Evliliğini Yapma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (t= ,292; p>,05).

4.3.Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları**Tablo 27.****Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Evlilik Doyumu	Kadın	348	47,15	6,708	,362	,695	420	,488
	Erkek	74	46,57	6,018	,700			

Tablo 27 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t=,695$; $p>,05$).

Tablo 28.

Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu	1-2 yıl	10	47,87	6,505	G.Ara sı G.İçi Topla m	220,820	3	73,607	1,705	,165
	3-5 yıl	9	45,77	6,928						
	6-9 yıl	88	47,08	6,268						
	10 yıl ve üzeri	10	47,23	6,625						
	Toplam	11	47,05	6,587						

Tablo 28 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının evlilik süresine göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında ($F=1,705$; $p>,05$) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 29.

Katılımcıların Yaşlarına Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu	18-25 yaş	54	47,15	7,875	G.Ara sı G.İçi Topla m	40,420	3	13,473	,309	,819
	26-35 yaş	25	47,08	6,453						
	36-45 yaş	3	46,54	6,039						
	46 yaş ve üzeri	78	47,78	6,713						
	Toplam	37	47,05	6,587						

Tablo 29 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının yaşlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında ($F=,309$; $p>,05$) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 30.**Katılımcıların Eşin Yaşlarına Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu	18-25 yaş	32	45,00	7,935	G.Ara sı	187,531	3	62,510	1,445	,229
	26-35 yaş	21	47,48	6,315						
	36-45 yaş	11	46,73	6,788	Topla m	18051,942	416			
	46 yaş ve üzeri	53	47,25	6,263						
	Toplam	42	47,05	6,587						

Tablo 30 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının yaşlarına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında (F=1,445; p>,05) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 31.**Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu	İlköğretim	38	45,73	5,521	G.Ara sı	196,085	3	65,362	1,512	,211
	Lise	11	46,95	7,474						
	Üniversite	23	46,99	6,284	Topla m	18051,942	416			
	Yüksek lisans	41	48,83	6,453						
	Toplam	42	47,05	6,587						

Tablo 31 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında (F=1,512; p>,05) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 32.**Katılımcıların Eşin Eğitim Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu	İlköğretim	60	46,18	6,714	G.Ara	449,957	3	149,986	3,519	,015*
	Lise	129	45,77	7,057	G.İçi	17601,986	413	42,620		
	Üniversite	203	48,00	6,266	Toplam	18051,942	416			
	Yüksek lisans	30	47,76	5,423						
	Toplam	422	47,05	6,587						

* $p < .05$

Tablo 32 evli bireylerde Evlilik Doyumu ölçeği puanlarının eşin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre empatik eğilim ölçeği puanlarında ($F=3,519$; $p < .05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; ilköğretim ($M=46,18$) ve lise ($M=45,77$) mezunu olanların üniversite ($M=48,00$) ve yüksek lisans mezunu olanlara ($M=47,76$) kıyasla daha düşük evlilik doyumu puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 33.**Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu	3500 TL altı	69	45,87	7,247	G.Ara	300,441	3	100,147	2,330	,074
	3501-5000	126	46,31	6,794	G.İçi	17751,502	413	42,982		
	5001-10000	142	47,64	6,479	Toplam	18051,942	416			
	10001 ve üzeri	85	48,08	5,703						
	Toplam	422	47,05	6,587						

Tablo 33 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının gelir durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında ($F=2,330$; $p>,05$) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 34.

Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Evlilik Doyumu	Çalışıyorum	226	47,23	6,767	,451	,606	420	,545
	Çalışmıyorum	196	46,84	6,382	,461			

Tablo 34 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t= ,606$; $p>,05$).

Tablo 35.

Katılımcıların Eşin Çalışma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Evlilik Doyumu	Çalışıyor	369	47,32	6,587	,345	2,167	420	,031*
	Çalışmıyor	53	45,23	6,357	,873			

* $p<.05$

Tablo 35 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının eşin çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarında eşi çalışanların çalışmayanlara kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu görülmüştür ($t= 2,167$; $p<,05$).

Tablo 36.

Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Evlilik Doyumu	Var	324	46,99	6,506	,364	-,351	420	,725
	Yok	98	47,26	6,875	,694			

Tablo 36 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının çocuk sahibi durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t = -0,351$; $p > 0,05$).

Tablo 37.

Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Doyumu2	Yok	98	47,26	6,875	G.Ara sı G.İçi Topla m	170,671	3	56,890	1,314	,269
	1	16	46,67	7,121		17881,272	413	43,296		
	2	12	46,88	5,821		18051,942	416			
	3	30	49,24	5,390						
	Toplam	42	47,05	6,587						

Tablo 31 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında ($F = 1,314$; $p > 0,05$) gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 38.

Katılımcıların 2. Evliliğini Yapma Durumuna Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t	sd	P
Evlilik Doyumu	Boşanmadım	398	47,04	6,551	,330	-,153	420	,879
	2. Evliliğim	24	47,25	7,302	1,491			

Tablo 38 evli bireylerde Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarının 2. Evliliğini yapma durumuna göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Evlilik Doyumu Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t = -0,153$; $p > 0,05$).

4.4.Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 39.

Korelasyon Analizi Sonuçları

		Duygusal	Davranışsal	Bilişsel	Toplam Sorumluluk	Empatik Eğilim	Evlilik Doyumu
	r	1	-,013	,280**	,690**	,188**	,055
Duygusal	p		,783	,000	,000	,000	,259
	N		422	422	422	422	422
Davranışsal	r		1	,081	,602**	-,292**	-,155**
	p			,098	,000	,000	,001
	N			422	422	422	422
Bilişsel	r			1	,615**	,081	-,095
	p				,000	,097	,052
	N				422	422	422
Toplam Sorumluluk	r				1	-,025	-,096
	p					,602	,051
	N					422	422
Empatik Eğilim	r					1	,321**
	p						,000
	N						422
Evlilik Doyumu	r						1
	p						
	N						

Tablo 39 sorumluluk ölçeği, empatik eğilim ve evlilik doyumu ilişkisini göstermektedir. Bu sonuçlara göre toplam sorumluluk empatik eğilim ve evlilik doyumu ile aynı yönde anlamlı ilişkili olduğu belirlenmiştir. Empatik eğilim ile evlilik doyumu da aynı yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur.

4.5.Regresyon Analizi Sonucu

Tablo 40.

Evlilik Doyumu Ölçeğine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	P
(Sabit)	37,444	5,027		7,448	,000
Duygusal	,065	,099	,032	,651	,516
Davranışsal	-,108	,100	-,052	-1,074	,283
Bilişsel	-,363	,142	-,123	-2,549	,011

Empatik Eğilim	,220	,035	,309	6,262	,000
		R=,348	R ² =,121	F=14,146	P=,000

Tablo 40’da görüldüğü üzere sorumluluk ölçeği alt boyutlarının ve empatik eğilim ölçeğinin evlilik doyumu ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; sonucun anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($R = ,348$, $R^2 = ,121$, $p < .01$). Bu modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre katılımcıların evlilik doyumunu toplam varyansın %1 kadarını ($R^2 = 0.121$) açıklamaktadır. Duygusal sorumluga ait regresyon yükü (.065) ve standartlaştırılmış regresyon yükü ise (.032) olduğu, davranışsal sorumluga ait regresyon yükü (-.108) ve standartlaştırılmış regresyon yükü ise (-.052) olduğu, bilişsel sorumluga ait regresyon yükü (-.363) ve standartlaştırılmış regresyon yükü ise (-.123) olduğu, empatik eğilim ölçeğine ait regresyon yükü (.220) ve standartlaştırılmış regresyon yükü ise (.309) olduğu belirlenmiştir.

5.BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmada evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empati becerisinin evlilik doyumuna etkisi incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılmış ve yorumlar yapılmıştır.

Araştırmanın incelenen değişkenlerinden biri olan evli bireylerin sorumluluğu cinsiyete göre değerlendirildiğinde davranışsal sorumlulukta alt anlamlı farklılık görülmezken, duygusal, bilişsel ve toplam sorumlulukta erkeklerin kadınlardan daha yüksek sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Bu sonucun erkeklerin toplumda genelde aile reisi olarak kabul edilmesi ve evin geçimini sağlama yükümlüğü tutulmasından kaynaklandığı, erkeğin dünyası olan kamusal alanın rasyonelliğin ve mücadelenin olduğu bir alan olduğu, ailenin ekonomik ihtiyacının erkek tarafında sağlanması gerektiği düşüncesi (Erol ve Aydilek, 2017) kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu durum genelde erkeklere yüklenen toplumsal rolün yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu durum onların sorumluluklarını yüksek algılamalarına neden olmuş olabilir. Ayrıca pandemi sürecinin bir çok kişiyi ekonomik yönden etkilemiş olması (Karataş, 2020) erkeğin ev ekonomisinden kaynaklanan sorumluluk duygusunun yüksek olmasını açıklayabilir. Benzer şekilde Covid-19 ile ilişkili ekonomik ve psikolojik sağlık yükünün de zorluklarının yaşanabildiği belirlenmiştir (Evans ve diğ., 2020). Araştırma sonucunda erkeklerin sorumluluk düşüncesinin yüksek olması pandemi süreci kaynaklı olabileceği de düşünülmektedir.

Evli bireylerde sorumluluk eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Eşinin eğitim durumuna göre ise duygusal, davranışsal bilişsel alt boyutlarda anlamlı bir farklılık görülmezken toplam sorumlulukta anlamlı farklılık görülmüştür. Eşi ilköğretim mezunu olanların üniversite mezunu olanlara ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Eğitim durumu arttıkça sorumluluğun arttığı belirlenmiştir. Alanyazında, eğitim düzeyi arttıkça evlilikte sorumluluk ve uyumunun da arttığı görülmüştür (Yaşın ve diğ., 2002; Güçlü Ergin, 2008; Şendil ve Korkut, 2008; Çelik ve Tümkaya, 2012). Eğitim insanın yaşama bakış açısını aile yaşamını etkileyen bir değişkendir. Eğitim seviyesi

yükselen bir bireyin yaşama ilişkin daha bilinçli yaklaşması söz konusu olabilir. Bu açıdan eğitilmiş insanların sorumluluk algısı yüksek olmuş olabilir. Toplumsal statünün sorumluluk algısı ile ilişkili olduğu ev ile ilgili alınacak kararlarda, ev içi işler konusunda kadınlar, satın alma ve dışarı ile ilişkileri belirleyen konularda ise erkekler söz sahibidir (Eken, 2006). Eğitim ile birey sosyalleşme yoluyla, birey aile ve grup normlarını öğrenir (Memduhoğlu, 2008) böylece kendiliğinden bir bütünün parçası olarak birey, mutlaka biçimlendirilmiş, disipline edilmiş ve uyum sağlamış bir varlık olarak yeniden yapılandırılmış (Koç, 2010) düşünüldüğünden eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin sorumluluklarının yüksek olması beklenebilir. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Evli bireylerde sorumluluk gelir durumlarına göre değerlendirildiğinde duygusal, davranışsal, bilişsel alt boyutlarda anlamlı bir farklılık görülmezken toplam sorumlulukta anlamlı farklılık görülmüştür. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunun belirlenmesi için yapılan Scheffe Testi sonucunda; geliri 3501-5000 olanların 10001 ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Gelir durumu arttıkça sorumluluk puanlarının arttığı belirlenmiştir. Gelir durumu sosyoekonomik seviyesi yükseltmesinin yanında sorumluluğu da etkileyen bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuca benzer şekilde Tüfekçi Hoşgör (2013)'ün araştırma bulgusu da ekonomik düzeyin artışıyla alınan puanın arttığı yönündedir. Erişti (2010) de ekonomik durumlarını kötü olarak değerlendiren bireylerin, evlilik yaşantılarını da kötü olduğunu belirtmiştir. Şendil ve Korkut (2008)'un araştırmasında ekonomik durumu düşük olan katılımcıların puanları ekonomik durumu iyi olanlardan düşük bulunmuştur.

Evli bireylerde sorumluluk çocuk sahibi olma durumuna göre değerlendirildiğinde duygusal, bilişsel ve toplam sorumlulukta anlamlı bir farklılık görülmemiş, davranışsal alt boyutunda çocuğu olmayanların, olanlara kıyasla daha çok davranışsal sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Bu durum çocuğu olmayan bireyin kendisini eşine karşı daha fazla sorumlu hissediyor olmuş olmasından kaynaklanabilir. Evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre değerlendirildiğinde ise duygusal, bilişsel toplam sorumluluk anlamlı bir farklılık görülmezken davranışsal sorumlulukta anlamlı farklılık görülmüştür. 3 çocuğu olanların, olmayanlara kıyasla daha düşük

sorumluluk puanına sahip olduğu görülmüştür. Çocuk sayısı azaldıkça sorumluluk puanlarının arttığı belirlenmiştir. Bu durum çocukların eşe ilişkin sorumluluğu azalttığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu alanyazındaki bazı sonuçlarla da aynı doğrultudadır (Şener ve Terzioğlu, 2002; Twenge ve diğ., 2003; Ödemiş, 2008; Aktaş, 2009). Çağ ve Yıldırım (2013); Shapiro, Gottman ve Carrère (2000)'ın bulguları ile örtüşmektedir. Adı geçen araştırmalarda da, çocuk sahibi olma ve çocuk sayısının sorumluluk ilişkisi bulunmamıştır. Araştırma sonucunun alan yazını kısmen desteklediği görülmüştür.

Sorumluluk evlilik süresi açısından değerlendirildiğinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Evlilik süresinin sorumluluğu etkileyen bir değişken olmadığı yorumu yapılabilir. Benzer şekilde yaş değişkeninde de homojen bir dağılım olmuş yaş farklılıkları sorumluluğu değiştirmemiştir. Eşin yaşı açısından da benzer bir sonuç çıkmış farklı yaş gruplarının sorumluluk algısının değişmediği görülmüştür. Evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Eşin çalışma durumuna göre de anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının 2. Evliliğini yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgu Kahveci (2016) ve Özaydınlık (2014)'ın çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Şendil ve Korkut (2008) araştırmasında evlilik süresinin sorumluluğu yordayıcı bir etkiye sahip olmadığını bulmuştur.

Araştırmada incelenen ikinci değişken olan Empatik Eğilim evlilik süresine göre 3-5 yıl evli olanların, 10 yıl ve üzeri evli olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür. Boşanmaların ilk beş yıl içinde yoğunluklu olması zaman geçtikçe evliliklerin daha uyumlu yürüdüğü araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir (Yıldırım, 2004).

Evli bireylerde Empatik Eğilimin yaşlarına göre 18-25 yaş, 26-35 yaşında olanların 46 yaş ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür. Evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının eşin yaşına göre 18-25 yaş olanların 46 yaş ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuca benzer şekilde Adempira (2020) evli bireyler arasında en yüksek empatik tutuma sahip olanların 36-40 yaş aralığındaki grupta, en düşük empatik tutuma sahip olanların 26-30 yaş aralığındaki grupta yer aldığı saptanmıştır. İkinci ve

Aybek (2010) çalışmalarında yaş ile empatik eğilim arasında doğrusal bir ilişki olduğunu dile getirmişlerdir. Akgün Şahin ve Kardeş Özdemir (2015) yaptıkları çalışmada, artan yaşla birlikte kazanılan deneyim ve insan ilişkilerinde daha etkili iletişim ve empati yapabilme yeteneğinin gelişebileceğini dile getirmişlerdir. Bu sonuçlara göre yaşla birlikte empatik eğilimin arttığı söylenilebilir. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Evli bireylerde Empatik Eğilimin eğitim durumuna göre ilköğretim mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür. Eşin eğitim durumuna göre ilköğretim ve lise mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür. Kılıç (2005) tarafından yapılan çalışmada bu çalışmaya benzer şekilde eğitim düzeyinin empatik tutum üzerinde etkili bir faktör olduğu ve eğitim düzeyinin artmasıyla empatik tutumun da arttığı dile getirilmiştir. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Evli bireylerde Empatik Eğilimin gelir durumuna göre 3500 TL altı ve 3501-5000 geliri olanların 5001-10000 ve 10001 ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu görülmüştür. Demet (2006)'in; kadınların ekonomik durumu yükseldikçe evlilik uyumlarının da arttığı şeklindeki bulgusu ile tam bir uyum göstermektedir. Jolliffe ve Farrington (2006) sosyo-ekonomik statü ve ebeveyn gözetiminin empati düzeyini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Gelir düzeyi yükseldikçe boşanma oranlarının arttığı belirtilmiştir (Giddens 2000). Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Evli bireylerde Empatik Eğilimde cinsiyet, çalışma durumuna, eşin çalışma durumuna, çocuk sahibi olma, çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Alan yazı incelendiğinde kadınların genel olarak yüz etkilerini, ifade işlemeyi ve duyguları tanımada daha iyi, erkekler sadece öfke, saldırganlık ve tehdit edici ipuçları içeren belirli davranışları tanımada daha iyi olma eğiliminde olduğu belirlenmiştir (Kret ve De Gelder, 2012). Empatide doğumdan itibaren cinsiyet farklılıkları olduğunu, yaşla birlikte büyüdüğünü ve yaşam süresi boyunca tutarlı ve istikrarlı kaldığını bulunmuştur (Christov-Moore ve diğ. 2014). Shapiro ve arkadaşlarının (2000) yaptığı çalışmada

evlilik uyumu konusunda en güçlü yordayıcının eşlerin ilgi biçimi olduğu saptamıştır. Bu araştırma sonuçlarından farklı sonuç çıkmasının nedeninin örneklem kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Mevcut araştırma bulgularının sebebinin ise günümüzde kadın ve erkeğin geleneksel rollerinin geçerliliğini yitirmesi olduğu düşünülmektedir.

Evlü bireylerde Evlilik Doyumunda eşin eğitim durumuna göre ilköğretim ve lise mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük evlilik doyumu puanına sahip olduğu görülmüştür. Çakır (2008), Dökmen ve Tokgöz (2002)'nin araştırma bulguları destekleyici nitelikte olup, eğitim düzeyinin yükseldikçe evlilik uyumu ve doyumun artış gösterdiği görülmektedir. Emrahoğlu (2021) benzer bir bulgu ile eğitim düzeyinin evlilik doyumunu pozitif yönde etkilediğini ortaya konmuştur.

Evlü bireylerde Evlilik Doyumu çalışma durumuna göre eşi çalışanların çalışmayanlara kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu görülmüştür. Alacam (2020) benzer bir sonuçla eşin çalışma durumu ile evlilik doyumunun ilişkili olduğunu saptamıştır. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Evlü bireylerde Evlilik Doyumu cinsiyetlerine, evlilik süresine, yaşlarına ve eşinin yaşına, eğitim durumuna, gelir durumuna, çalışma durumuna, çocuk sahibi olma durumuna, çocuk sayısına, 2. Evliliğini yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgulara benzer şekilde Tezer (1996), Çelik (2006)'in yaptığı araştırmalar sonucuna göre kadın ve erkeklerin evlilik doyumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Benzer bir sonucu Adempira (2020) tespit etmiş cinsiyetin evlilik doyumunu etkileyen bir değişken olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Anar'ın (2011) bu sonuçlardan farklı olarak kadınların evlilik doyum skorları erkeklerin evlilik doyum skorlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu bulmuştur. Kublay (2013), Çelik (2009) ve Yeşiltepe (2011) ise çalışmalarında kadın ve erkeklerin evlilik uyumları ve eşlerin evlilikten aldıkları doyum arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını ortaya koymuşlardır, yaşın evlilik doyumunu üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını bildirmiştir. Yüksel (2013) çalışmasında yüksek gelir seviyesi ve maddi açıdan sıkıntı yaşamamanın evlilik ilişkisinin kalitesini arttırdığını öne sürmüş olmasına karşın, Çakmak Tolan (2015) sosyo-ekonomik gelir düzeyinin bireylerin evlilik uyum düzeylerini farklılaştıran bir güce sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Gülererli (2014)

ve Yüksel (2013)'in çalışmalarında evlilik süresiyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Arıkan (2016) da benzer bir sonuca ulaşmış cinsiyet, çocuk durumu, çocuk sayısı, evlenme biçimi, çalışma durumu, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi ile evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Alacam (2020) İstanbulda yaşama süresi, çalışma durumu, eğitim durumu, evlilik sayısı ve tanı almış rahatsızlığa sahip olma gibi sosyo- demografik değişkenlerin, empatik eğilim ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Bundan farklı olarak Emrahoğlu (2021) eğitim ve gelir düzeyinin evlilik doyumunu pozitif yönde etkilediği, evlilik süresi ve çocuk sahibi olma durumunun evlilik doyumunu negatif yönde etkilediği ortaya konmuştur. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Değişkenler arasındaki korelasyonel ilişki incelendiğinde evli bireylerde sorumluluk duygusunun empatik eğilim ve evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Alan yazında sorumluluk evlilik doyumunu ve/veya uyumu ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Fincham ve Bardbury, 1990; Fincham ve Bardbury; 1993; Akfırat, 1995). Dağlı (2017) ve Adempira (2020) evlilik uyumu ile aldıkları toplam puan ile empatik tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. D'Ambrosio ve diğerleri (2009) duygusal ve bilişsel empati arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Gülgün (2019) evlilik doyumunu ve affetme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, evlilik doyumunu ile evlilikte çatışma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ve affetme ile evlilikte çatışma arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Sorumluluk kişilik özelliği yüksek olan bireylerin obsesif kompulsif bozukluk eğiliminde olduğu belirtilmektedir (Samuel ve Widiger, 2008). Obsesif kompulsif bozukluğu olan bireylerin kendini açma, samimiyetle ve karşılıklı sorun çözmeyle ilgili sıkıntılar yaşadıkları belirtilmektedir (Abbey ve diğ., 2007). Birni (2021) evli bireyler evlilik doyumunu ile öz-anlayış arasında anlamlı ilişki olduğunu belirlemiştir. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

Sorumluluğun ve empatik eğilimin evlilik doyumunu yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; Sonucun anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre katılımcıların evlilik doyumunu toplam varyansın %1 kadarını açıklamaktadır. Sorumluluk ölçeği alt boyutlarının ve empatik eğilim ölçeğinin evlilik doyumunu ölçeğini yordadığı belirlenmiştir. Demirtaş (2021) eş

desteği, ve sorumluluğun sorun çözmeye ve depresyon puanının evlilik doyumunu yordayan anlamlı parametreler olduğunu belirlenmiştir. Soylu ve Kağıncı (2015) çatışma çözmeye stillerinin empatik eğilimi olumlu yönde etkilediği, geri çekilmenin ise evlilik uyumunu pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Johnson ve diğerleri (1986) doğrulayıcı faktör analizine dayalı olarak yaptıkları bir çalışmada, eşler arasındaki uyumun beş ayrı bölümden olduğunu (eşler arasındaki mutluluk, etkileşim, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi) ve bunların iki boyut altında toplandığını belirtmişlerdir. Mutluluk ve etkileşim evlilik uyumunun birinci boyutunu, diğer üçü de ikinci boyutunu oluşturmaktadır. Eşler arasındaki mutluluğun, bireyin evliliği hakkındaki doyum hissi olduğunu ve kişinin hem evlilik hakkındaki genel duygularını hem de ilişkisinin belirli yönleri hakkındaki duygularını içerdikini belirtmektedir. Evli bireylerde empatik tutumu olmayan erkek eşlerin eşlerine karşı şiddetin yüksek olduğu bulunmuştur (Crossman ve diğer., 1990). Yüksel ve Dağ (2013) ve Mickelson ve diğer. (2006) araştırmalarında olumlu tutuma sahip bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Emrahoğlu (2021) bireyin empati düzeyinin evlilik doyumunu yordadığı bulunmuştur. Araştırma sonucunun alan yazını desteklediği görülmüştür.

6.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmada evli çiftlerde sorumluluk duygusu ve empati becerisinin evlilik doyumuna etkisi incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın incelenen değişkenlerinden biri olan evli bireylerin sorumluluğu cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek sorumluluk taşıdığı belirlenmiştir. Sorumluluk değişkeni eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde bireyin kendisinde anlamlı farklılık görülmezken, eşinin eğitim durumuna göre ise eşin ilköğretim mezunu olanların üniversite mezunu olanlara ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük sorumluluk taşıdığı görülmüştür. Eğitim durumu arttıkça sorumluluğun arttığı belirlenmiştir. Evli bireylerde sorumluluk gelir durumlarına göre değerlendirildiğinde geliri 3501-5000 olanların 10001 ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük sorumluluk taşıdığı görülmüştür. Gelir durumu arttıkça sorumluluğunda arttığı belirlenmiştir.

Evli bireylerde sorumluluk çocuk sahibi olma durumuna göre değerlendirildiğinde duygusal, bilişsel ve toplam sorumlulukta anlamlı bir farklılık görülmemiş, davranışsal alt boyutunda çocuğu olmayanların olanlara kıyasla daha çok davranışsal sorumluluk puanına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerde sorumluluk çocuk sayısına göre değerlendirildiğinde ise duygusal, bilişsel toplam sorumluluk anlamlı bir farklılık görülmezken davranışsal sorumlulukta anlamlı farklılık görülmüştür. 3 çocuğu olanların olmayanlara kıyasla daha düşük sorumluluk taşıdığı görülmüştür. Çocuk sayısı azaldıkça sorumluluğun arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sorumluluk evlilik süresi açısından değerlendirildiğinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Evlilik süresinin sorumluluğu etkileyen bir değişken olmadığı yorumu yapılabilir. Benzer şekilde yaş değişkeninde de homojen bir dağılım olmuş yaş farklılıkları sorumluluğu değiştirmemiştir. Eşin yaşı açısından da benzer bir sonuç çıkmış farklı yaş gruplarında sorumluluk algısını değişmediği görülmüştür. Evli bireylerde sorumluluk ölçeği

puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Eşin çalışma durumuna göre de anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Evli bireylerde sorumluluk ölçeği puanlarının 2. Evliliğini yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Araştırmada incelenen ikinci değişken olan Empatik Eğilim evlilik süresine göre 3-5 yıl evli olanların 10 yıl ve üzeri evli olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilime sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaşlarına göre ise, 18-25 yaş, 26-35 yaşında olanların 46 yaş ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilime sahip olduğu görülmüştür. Evli bireylerde Empatik Eğilim ölçeği puanlarının eşin yaşına göre 18-25 yaş olanların 46 yaş ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilim puanına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitim durumuna göre ilköğretim mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilime sahip olduğu görülmüştür. Eşin eğitim durumuna göre ilköğretim ve lise mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilime sahiptir.

Gelir durumuna göre 3500 TL altı ve 3501-5000 geliri olanların 5001-10000 ve 10001 ve üzeri olanlara kıyasla daha düşük empatik eğilime sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evli bireylerde Empatik Eğilim cinsiyet, çalışma durumuna, eşin çalışma durumuna, çocuk sahibi olma, çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Eşin eğitim durumuna göre ilköğretim ve lise mezunu olanların üniversite ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla daha düşük evlilik doyumuна sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eşi çalışanların çalışmayanlara kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evli bireylerde Evlilik Doyumu ise cinsiyetlerine, evlilik süresine, yaşlarına ve eşinin yaşına, eğitim durumuna, gelir durumuna, çalışma durumuna, çocuk sahibi olma durumuna, çocuk sayısına, 2. Evliliğini yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Değişkenler arası korelasyonel ilişki incelendiğinde evli bireylerde sorumluluk duygusunun empatik eğilim ve evlilik doyumu ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Sorumluluk ölçeği alt boyutlarının ve empatik eğilim ölçeğinin evlilik doyumu ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; sonucun anlamlı olduğu katılımcıların evlilik doyumunu toplam varyansın %1 kadarını açıkladığı, sorumluluk ölçeği alt boyutlarının ve empatik eğilim ölçeğinin, evlilik doyumu ölçeğini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2.Öneriler

6.2.1.Klinisyenlere Öneriler

1.Araştırma sonucunda evli çiftlerin sorumluluklarının evlilik doyumu ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Evlilik ilişkisinde, eşler zaman zaman çatışmalar, zorlu ve sıkıntılı dönemler yaşayabilirler. Bu doğrultuda klinikte çalışanların evlilik sorunlarında, evlilik sorumluluklarına değinmeli ve sorumluluğun yerine getirilmesinin evlilik doyumunu artırdığı vurgulanmalıdır. Terapistler, aile üyelerinin birbirlerine yardım edebilmeleri için yapıcı yollar bulmasına yardım edebilir ve her bir üyenin sıkıntısı aile sistemi içinde değerlendirilebilir.

2.Terapi sürecinde empatik eğilimin önemine yönelik çalışmalar yapması ve danışanların empatik tavırlarının önemi vurgulanmalıdır. Terapiye katılan bireyler, kendileri ve diğer aile üyeleri hakkında daha fazla şey öğrenebilir. Bireylerin birbirleri ile kurdukları empatik yakın ilişkiler desteklenebilir. Problemlerle baş etme becerilerinin edinilmesi ile birlikte, sadece o anda yaşanan durumlara çözüm üretilmesi değil, sonrasında da yaşanabilecek bazı zor durumlarla baş edilebilesi sağlanabilir.

6.2.2.Kurumlara ve Topluma Öneriler

1.Okullarda eğitim süreçlerinde öğrencilere sorumluluk bilinci kazandırmaya yönelik programlar yapılabilir.

2.Ailelere yönelik empati kavramı ve sorumluluk paylaşımına yönelik seminerler düzenlenebilir.

3.Sivil toplum kuruluşları empatik tavırların ve sorumlulukların geliştirilmesine yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirebilirler.

6.2.3.Araştırmacılara Öneriler

1. Araştırmada evli çiftlerde sorumluluk, empati ve evlilik doyumu incelenmiştir. Diğer araştırmalarda çatışma çözüme, affetme, eş desteği, covid süreci, manevi yönelim değişkenlerini inceleyebilirler.
2. Evlilik sorunlarına ilişkin olarak terapi sürecine katılmanın etkisi incelenebilir.
3. Empatik beceri geliştirmeye yönelik eğitim programlarının etkisi deneysel araştırmalarla incelenebilir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların evlilik ilişkisini nasıl etkilediğine ilişkin nitel araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abbey, R. D., Clopton, J. R., & Humphreys, J. D. (2007). Obsessive-compulsive disorder and romantic functioning. *Journal of Clinical Psychology*, 63(12), 1181-1192.
- Ağırman, C. (2006). İdeal Bir Davranış Biçimi Olarak 'Empati' ve Hadislerde 'Empati' Örnekleri, C.Ü. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, X/2 - 2006, 23-53.
- Adempira (2020) *Yetişkinlerde Evlilik Uyumu İle Empatik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması.*(Uzmanlık tezi),<https://docplayer.biz.tr/671461-Psikiyatrik-yar-dim-talebi-olanlar-ile-yar-dim-talebi-olmayan-ve-bosanma-asamasinda-olan-ciftlerde-cift-uyumu.html> adresinden edinilmiştir.
- Akfırat, F. (1995). *Çalışan ve çalışmayan kadınlarla eşlerinin nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akgün Şahin, Z. Kardaş Özdemir F. (2015) Communication and Empathi Skill Levels of Nurses. *G.O.P Taksim E.A.H JAREN*, 1(1): 1-7
- Akpınar B, (2016). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Aktaş, S. (2009). Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alacam, S. (2020) *Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aldatma Eğilimi Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Anar, B. (2011). *Evli Ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Arıkan, P. (2016) *Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri Ve Empatik Eğilim Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H. (2001). Eş tercihleri, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2, 15. 7-16.
- Baird JD, Nadel L (April 2010). Happiness Genes: Unlock the Positive Potential Hidden in Your DNA. New Page Books. ISBN 978-1-60163-105-3.
- Balcı Arvas, F. (2017) *Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri Ve Değerlerin, Dindarlık Ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Baran M, (2013). Kadınlara verilen iletişim çatışmaları eğitiminin evlilik doyumu üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Baron-Cohen S (2003). The Essential Difference: The Truth about the Male and Female Brain. Basic Books. ISBN 9780738208442.
- Bartlett MY, DeSteno D (April 2006). "Gratitude and prosocial behavior: helping when it costs you". *Psychological Science*. 17 (4): 319–25.

- Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel Davranış - insanın Üretim Gücü*. (3. Baskı) Feryal Matbaası.
- Batson CD (2009). These things called empathy: Eight related but distinct phenomena. In Decety J, Ickes W (eds.). *The Social Neuroscience of Empathy*. Cambridge: MIT Press. pp. 3–15.
- Bayrak, Ç. (2012). *Çatışma Yönetiminde Öfke Kontrolü Çatışma ve Stres Yönetimi-1* (Ed. Ceyhan, E) Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2547 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1517
- Bedir, İ. (2018) *Evli Bireylerde Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bingölbali, E. (2020) *Evli Çiftlerde Aleksitimik Özelliklerin Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Biridge, B. (2004). *Duyguların Eğitimi*, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Birni, G. (2021) Evli bireylerin psikolojik iyi oluşları ile evlilik doyumu, öz-anlayış ve mutluluğu artırma stratejileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bradbury TN, Fincham FD, Beach SR, (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-80.
- Bradbury TN, Fincham FD, Beach SR, (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 64-80.
- Bird G, Melville K, (1994). *Families and Intimate Relationships*. New York: McGraw Hill, Inc.

- Bohns, Vanessa K.; Flynn, Francis J. (January 1, 2021). Empathy and expectations of others' willingness to help. *Personality and Individual Differences*. 168: 110368.
- Bouchard, G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (1999). Personality and Marital Adjustment: Utility of the Five-Factor Model of Personality. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 651-660.
- Bouchard, G., Sabourin, S., Lussier, Y., Wright, J. ve Richer, C. (1998). Predictive validity of coping strategies on marital satisfaction: Cross-sectional and longitudinal evidence. *Journal of Family Psychology*, 12(1), 112-132.
- Botwin MD, Buss DM, Scackelford TK, (1997). Personality and Mate Selection Preferences: Five Factors in Mate Selection and Marital Satisfaction. *Journal of Personality*, 65,107-36.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü* (4. basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Kılıç, E. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi
- Cebeci, B. (2019) *Evlilik Doyumunun Eş Desteği Ve İlişki İçerikli ObsesiF-Kompulsif Semptomlar İle İlişkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Cemaloğlu, N. (2007). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ile Yıldırma Arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 77-87. www.efdergi.hacettepe.edu.tr/200733necati%20cemaloglu.pdf erişim tarihi: 01.03.2013
- Cengiz, S. (2008). *Hemşirelerde Empatik Eğilim ve İş Doyumu İlişkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ceyhan, E. (2012). *Çatışma ve Stres Yönetimi-1* Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2547 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1517.

- Christov-Moore L, Simpson EA, Coudé G, Grigaityte K, Iacoboni M, Ferrari PF (October 2014). "Empathy: gender effects in brain and behavior". *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*. 46 Pt 4: 604–27.
- Crossman, R., K., Stith, S., M., Bender, M., M. (1990). Sex role egalitarianism and marital violence. *Sex Roles*, 22, 293-304
- Çağ P ve Yıldırım İ, (2013). Evlilik doyumunu yordalayan ilişkişel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), s.13-23.
- Çakır, S. (2008). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Çakmak Tolan, Ö. (2015). *Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğ
- Çakırlar, A. (2012). *Polislerde evlilik uyumunu etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, E. (2009). *Evli Öğretmenlerin Bağlanma Stili, Denetim Odağı ve Bazı Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, M., Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumunu Ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri İle İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 223-238.
- Dağlı, B. (2017) *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları İle Denetim Odakları Ve Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Davis, C.M. (1990). What Is Empaty, and Can Empaty Be Taught? *Physical Therapy*, Vol. 70, Number 11 November. (Çev. Sezer, Ö. ve Damar, S.) *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2005, Bahar s.9. 154-162
- D'Ambrosio vd., F. (2009). The basic empathy scale: A French validation of a measure of empathy in youth. *Personality and Individual Differences*, 46(2), 160-165.
- Decety J, Meyer M (2008). "From emotion resonance to empathic understanding: a social developmental neuroscience account". *Development and Psychopathology*. 20 (4): 1053–80. doi:10.1017/S0954579408000503. PMID 18838031. S2CID 8508693.
- Decety, Jean; Bartal, Inbal Ben-Ami; Uzefovsky, Florina; Knafo-Noam, Ariel (January 19, 2016). "Empathy as a driver of prosocial behaviour: highly conserved neurobehavioural mechanisms across species". *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 371
- Demet, P. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara. S: 124-125
- Demir, D. (2016). *Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve kişilerarası problem çözme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demirtaş, E. (2021) *Evli bireylerde eş desteği, evlilik doyumu, sorun çözme becerileri ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Derebaşı I, (2004). *Evlilik Doyumu Ölçeği'nin (MSI-R) madde-cevap kuramına dayalı olarak psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve adaptasyon çalışması*. Doktora Tezi, Ege Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- De Sousa A, McDonald S, Rushby J (July 1, 2012). "Changes in emotional empathy, affective responsivity, and behavior following severe traumatic brain injury". *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*. 34 (6): 606–23. doi:10.1080/13803395.2012.667067. PMID 22435955. S2CID 44373955.
- De Sousa A, McDonald S, Rushby J, Li S, Dimoska A, James C (October 2010). "Why don't you feel how I feel? Insight into the absence of empathy after severe traumatic brain injury". *Neuropsychologia*. 48 (12): 3585–95.
- De Waal FB (2008). "Putting the altruism back into altruism: the evolution of empathy"(PDF). *Annual Review of Psychology*. 59 (1): 279–300.
- Dietrich C.(2017) "Decision Making: Factors that Influence Decision Making, Heuristics Used, and Decision Outcomes". *Inquiries Journal*. Inquiries Journal/Student Pulse LLC. Archived from the original on October 3, 2017. Retrieved February 6, 2017.
- Dökmen, Ü. (1988), Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1-2); 155-190.
- Dökmen, Z.Y. ve Tokgöz, Ö. (Eylül, 2002). Cinsiyet, Eğitim, Cinsiyet Rolü İle Evlilik Doyumu, Eşle Algılanan Benzerlik Arasındaki İlişkiler. *XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi*.
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Duru, E (2002). Öğretmen Adaylarında Empatik Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2,12, s. 21-35.

- Eisenberg N, Spinrad TL, Sadovsky A (2006). Empathy-related responding in children. In Killen M, Smetana J (eds.). *Handbook of Moral Development*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. pp. 517–549.
- Eken, H. (2006). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar. Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1(15): 237-246. İndirme Temmuz 9, 2017
- Ekinci, Ö ve Aybek, B. (2010) Öğretmen Adaylarının Empatik Ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi, *İlköğretim Online Elektronik Dergi*, 9(2): 816- 827.
- Emrahoğlu, EF. (2021) *Bilinçli farkındalık, evlilikte bilinçli farkındalık, empati ve evlilikte problem çözmenin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim Ve Araştırma Hastanesi
- Ellenburg, F. C. (2001). Society and school must teach responsible behavior." *Educational Administration* 106(1): 9-11
- Erbek E, Bestepe E, Akar H. (2005). Marital adjustment. Dusunen Adam *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 18(1), 39-47.
- Erel, O. ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118, 108-132.
- Ergin, H. (2008). *Evlilik okulu projesi*. H. Yavuzer (Ed.). Eşler Arası İletişim Çatışmaları (s.187-210). Remzi Kitabevi.
- Erişti, A, (2010). Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri Ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Erol, T. ve Aydılek, E. (2017) “Modernite ve Postmodernite Ekseninde Kamusal Yaşamın Dönüşümü.” 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve

Sosyal Araştırmalar Dergisi 6(17): 279-290. İndirme Mart 18, 2018 (www.dergipark.gov.tr).TÜİK, 2016. "İstatistiklerle Kadın, 2016" Haber Bülteni Sayı: 24643. Ankara. İndirme Kasım 21, 2017

Ersanlı, S. & Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme kuram ve uygulama*. Nobel Yayın Dağıtım.

Evans, S., Mikocka-Walus, A., Klas, A., Olive, L., Sciberras, E., Karantzas, G., ve Westrupp, E. M. (2020). From 'It has stopped our lives' to 'Spending more time together has strengthened bonds': The varied experiences of Australian families during COVID-19. *Frontiers in psychology*, 11, 2906.

Falck-Ytter T, Gredebäck G, von Hofsten C (July 2006). "Infants predict other people's action goals". *Nature Neuroscience*. 9 (7): 878–9. doi:10.1038/nn1729. PMID 16783366. S2CID 2409686.

Fışıloğlu. H. & Demir. A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*. 16(3). 214-218.

Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Dahili Tıp Bilimleri Bölümü

Fincham, F.D., & Bradbury, T.N. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107 (1), 3-33.

Fincham, F.D., & Bradbury, T.N. (1993). Marital satisfaction, depression, and attributions: a longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64 (3), 442-452.;

Fredman N, Sherman R. (1987) *Handbook of Measurements for Marriage and Family Therapy*. Bruner/Masel,

- Fitzpatrick, M.A(1988). *Between husbands and wives*. Newbury Park: sage.
- Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*. 13, 124-136.
- Geçtan, E. (2004), *İnsan Olmak* 4. Baskı Metis
- Geist, R. L. ve Gilbert, D. G. (1996). Correlates of expressed and felt emotion during marital conflict: Satisfaction, personality, process, and outcome. *Personality and Individual Differences*, 21(1), 49-60.
- Gerace A, Day A, Casey S, Mohr P (2013). "An exploratory investigation of the process of perspective taking in interpersonal situations". *Journal of Relationships Research*. 4: e6, 1–12.
- Gilford R, Bengtson V, (1979). Measuring marital satisfaction in three generations: Positive and negative dimensions. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 387-98.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.
- Goleman, D. (2005). *Duygusal Zekâ (Neden IQ 'dan Daha Önemlidir)*. (Çev: B. S. Yüksel), İstanbul: Varlık Yayınları, 29. Basım.
- Goodman C, (1999). Intimacy and autonomy in long-term marriage. *Journal of Gerontological Social Work*, 32, 83-97.
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güçlü Ergin, N., (2008). Evli Ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu Ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülgün, S (2019) *Evli Bireylerde Yaşanan Çatışma Ve Affetme Durumlarının Evlilik Doyumu İle İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gülelerli, N. (2014). *Öğretmenlerin Evlilik Uyumları ile Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Beylikdüzü Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.
- Hamurcu, G. (2018) *Paternal Bağlanma İle Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Haseley, J. L. (2006) *Marital Satisfaction Among Newly Married Couples: Associations With Religiosity And Romantic Attachment Style, Doctor of Philosophy (Counseling Psychology)*, University Of North Texas, December 112
- Hawkins LJ, 1968. Associations between Companionship, Hostility, and Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 30(4), 647-50.
- Hoffman ML (2000). Empathy and Moral Development. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780521580342.
- Holman, T. B. (1981). *A path analytic test of model of early marital quality: The direct and indirect effects of premarital and marital factors*. Unpublished doctoral dissertation, Brigham Young University.
- Holman, T. B. ve Li, B. D. (1997). Premarital factors influencing perceived readiness for marriage. *Journal of Family Issues*, 18,124-144.

- Holman, T. B., Larson, J. H. ve Harmer, S. L. (1994). The development and predictive validity of a new premarital assessment instrument: the Preparation for Marriage questionnaire. *Family Relations*, 43, 46-52.
- Hortaçsu, N. (2012). *İnsan ilişkileri*. İmge yayınları.
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili bir değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 12-24.
- İkiz, E. (2009). *İlköğretim Okullarında Çalışan Psikolojik Danışmanların Empati Düzeylerinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı.
- Johnson, D. R., White L. K., Edwards J. N. ve Booth A. (1986). Dimension of marital quality: toward methodological and conceptual refinement. *Journal of Family Issues*, 7, 31-49.
- Jolliffe, D. ve Farrington, DP. (2006) Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of adolescence*, 29(4), 589-611.
- Kahveci, G.,A., (2016). Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 4(1), 3-15
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods and research. *Psychological Bulletin*, 118 (1), 3-34.

- Kelly, E. L., ve Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (1), 27-40.
- Kılıç, S. (2005) İstanbul'daki Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- King EM, (2016) *Marital satisfaction. The Wiley Blackwell Encyclopedia of Family Studies*, First Edition, Edt. By Constance L.Shean.
- Kitamura T, Aoki M, Fujino M, Ura C, Watanabe K, Fujihara S. (1998) Sex differences in marital and social-adjustment. *J Social Psychol* 138 (1): 26-32.
- Klein, Kristi JK ve Sara D. Hodges. (2001). Cinsiyet farklılıkları, motivasyon ve empatik doğruluk: Ne zaman anlamak için öder. *Kişilik ve Sosyal Psikoloji Bülteni* 27(6): 720-730.
- Kocadere, M. (1995). *İyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma*. (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, O. (2010).Toplumsal Sorunlarla Mücadelede Bir Kaldıraç Olarak Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimcilik Açısından Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(2), 205-212.
- Kret ME, De Gelder B (June 2012). "A review on sex differences in processing emotional signals". *Neuropsychologia*. 50 (7): 1211–21.
- Kublay, D. (2013). *Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.
- Leigh R, Oishi K, Hsu J, Lindquist M, Gottesman RF, Jarso S, et al. (August 2013). "Acute lesions that impair affective empathy". *Brain*. 136 (Pt 8): 2539–49. doi:10.1093/brain/awt177. PMC 3722353. PMID 23824490.

- Levine, K. S. ve Hennessy, J. J. (1990). Personality influences in the stability of early (teen-age) marriage in the United States. *Current Psychology: Research and Reviews*, 9(3), 296- 303.
- Lewis, R. A. ve Spanier, E. B. (1979). *Theorizing about the quality and stability of marriage*. In W. R. Burr , R. Hill, F. I. Nye ve I. L. Reiss (Ed.), *Contemporary Theories About The Family*, Vol. 1, (pp. 268-294).
- Memduhoğlu, H. B. (2008). Örgütsel Sosyalleşme Ve Türk Eğitim Sisteminde Örgütsel Sosyalleşme Süreci. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2),137-153
- Mickelson, K. D., Claffey, S.T., Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality. *Sex Roles*, (55), 73-82.
- Meltzoff AN, Decety J (March 2003). "What imitation tells us about social cognition: a rapprochement between developmental psychology and cognitive neuroscience". *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*. 358 (1431): 491–500
- Monette, D.R., T.J. Sullivan, C.R. Dejong (1990). *Applied Social Research*. New York: Harcourt Broce Jovanovich, Inc
- Nelson, D.B. et al. (2004). *Personal responsibility map (PRM) professional manual*. Oakwood Solutions LLC 1-71.
- Ödemiş H, 2008. İlköğretim öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özaydınlık, Ş. (2014). Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu İle Kişilik Özellikleri Ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örnekleme Sorunu *KKEFD 15*, 394-419.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayını.
- Öztürk, C.Ş. & Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *www.İlteratürsempozyum.com*,1(3), 16-24.
- Özbay, M.H. ve Canpolat, B.I (2003). Psikoterapide Empati - Nesnellik Yüklemi *Klinik Psikiyatri 6*:39-45
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örnekleme Sorunu *KKEFD 15*, 394-419.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayını.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Pdrem Yayınları.
- Papp, L. Kouros, C. D. and Cummings. E. M. (2010). Emotions in marital conflict interactions: Empathic accuracy, assumed similarity, and the moderating context of depressive symptoms, *Journal of social and personal relationships 27*(3): 367-387.
- Pijnenborg GH, Spikman JM, Jeronimus BF, Aleman A (June 2013). Insight in schizophrenia: associations with empathy. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience. 263* (4): 299–307.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü
- O'Malley WJ (1999). Teaching Empathy. *America. 180* (12): 22–26.

- Rabello K, Junior SDM, Brito SCR, (2014). Fundamental Factors in Marital Satisfaction: An Assessment of Brazilian Couples. *Psychology*, 5, 77-84
- Read H (August 22, 2019). A typology of empathy and its many moral forms. *Philosophy Compass*. 14 (10).
- Richmond, L. D., Craig, S. S. ve Ruzicka, M. F. (1991). Self-monitoring and marital adjustment. *Journal of Research in Personality*, 25, 177-188.
- Rogers K, Dziobek I, Hassenstab J, Wolf OT, Convit A (April 2007). Who cares? Revisiting empathy in Asperger syndrome (PDF). *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 37 (4): 709–15.
- Roth-Hanania R, Davidov M, Zahn-Waxler C (June 2011). Empathy development from 8 to 16 months: early signs of concern for others". *Infant Behavior & Development*. 34 (3): 447–58.
- Rothschild, B. (2006). Help for the Helper: The psychophysiology of compassion fatigue and vicarious trauma.
- Russell, R. ve Wells, P. A. (1994). Personality and quality of marriage. *British Journal of Psychology*, 85, 161-168.
- Samuel, D. B., & Widiger, T. A. (2008). A meta-analytic review of the relationships between the five-factor model and DSM-IV-TR personality disorders: A facet level analysis. *Clinical psychology review*, 28(8), 1326-1342
- Sert, N. Y. (2012) Türkiye'de özel sektörün kurumsal sosyal sorumluluk anlayışına ilişkin yarar algısı: Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin duyurulmasında web sitelerinin kullanılması. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology* 3(9): 31-50.
- Selcuk E, Zayas V, Hazan C, (2010). Beyond Satisfaction: The Role of Attachment on Marital Functioning. *Journal of Family Theory & Review*, 2, 258-79.

- Shamay-Tsoory SG, Aharon-Peretz J, Perry D (March 2009). "Two systems for empathy: a double dissociation between emotional and cognitive empathy in inferior frontal gyrus versus ventromedial prefrontal lesions". *Brain*. 132 (Pt 3): 617–27. doi:10.1093/brain/awn279. PMID 18971202.
- Shapiro A.F, Gottman J.M, Carrère S. (2000). The Baby and the Marriage: Identifying Factors That Buffer Against Decline in Marital Satisfaction After the First Baby Arrives. *J Fam Psychol*, 14 (1): 59-70.
- Sokolski, D.M.; Hendrick,S.S. (1999). Marital satisfaction. *American Journal of Family Therapy*. 26, 39-49.
- Sonnby-Borgström vd., (2003) Emotional empathy as related to mimicry reactions at different levels of information processing. *Journal of Nonverbal behavior*, 27(1): 3-23. ‘
- Soylu Y ve Kağnıcı, D. Y. (2015) Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stilllerine Göre Yordanması, *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43): 44-54.
- Spangenberg, J. J. ve Theron, J. C. (1999). Stres and coping strategies in spouses of depressed patients. *The Journal of Psychology*, 133(3), 253-62.
- Spanier, G. B. ve Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 825-39.
- Sporakowski, M. J., & Hughston, G. A. (1978). Prescriptions for a happy marriage: Adjustments and satisfactions of couples married for 50 or more years. *Family Coordinator*, 27(4), 321-27.
- Stone AE ve Shackelford KT, (2006). Marital satisfaction. RF, Baumeister, KD. Vohs (Eds.), *Encyclopedia of Social Psychology*, Thousand Oaks, Sage, 541-44.
- Şener, A. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. (Doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

- Şener, A. & Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13),7-20.
- Şendil, G., Korkut, Y. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu Ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi, *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şirin, H. (2014) Öğrencilerin sosyal sorumluluklarının geliştirilmesinde öğretmenlerin rolü. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25(1): 301-315.
- Tarhan, N. (2012). *Duyguların Psikolojisi*, Timaş
- Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşam Ölçeği . *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 2 (7) , 1-7 .
- Thibaut, J. W. ve Kelly, H. H. (1959). *The Social Psychology of Groups*. New York: John Wiley.
- Toussaint, L. ve Webb, JR (2005). Empati ve empati arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıkları affetme, *Sosyal Psikoloji Dergisi*, 145 (6), 673-685
- Topçu, M., Öge, B. Ve Gençöz, F. (2018) Sorumluluk Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi *DTCF Dergisi* 58(1): 1058-1080
- Topçu, E. (2007). *Astların Bakış Açısından Yöneticilerin Empatik Eğilimlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Twenge, J.,M., Campbell, W., K., Foster, C.,A. (2003). Parenthood And Marital Satisfaction: A Meta Analytic Review. *Journal of Marriage And Family*, 65(3),574-83.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tutarel Kışlak,, Ş. ve Çabukça F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 5(2) ISSN: 1303-0256
- Tüfekçi Hoşgör, E. (2013). Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları İle Evlilik Uyumunun İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Whiffen, V. ve Gotlib, I. H. (1989). Stress and coping in maritally distressed and non-distressed couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 327-344.
- Wolfinger N. H., W. B. Wilcox, (2008) Happily Ever After? Religion, Marital Status, Gender, and Relationship Quality in Urban Families, *Social Forces*, 86, 1311-1337.
- Yalçın S.P. (2014). *Emotion awareness and emotion regulation: trait anger and depression in abused adolescents*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşın, Dökmen, Z., Tokgöz, Ö. (2002) Cinsiyet, Eğitim, Cinsiyet Rolü ile Evlilik Doyumu, Eşle Algılanan Benzerlik Arasındaki İlişkiler. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2010). *Ana-baba ve çocuk: ailede çocuk eğitimi*. Remzi Kitabevi.
- Yekenkurnul, D. (2011). *Gebelikte Bulantı Kusma, Evlilik Uyumu ve Eş ilişkisi Arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Yeşiltepe, S. S. (2011). *Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluş ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Yıldırım, N. (2004) Türkiye'de Boşanma ve Sebepleri *bilig*, 28: 59-81.

- Yörük TN, (2016). *Examining marital satisfaction in binational marriages, from an ecosystem perspective*. Doctor of Philosophy. Middle East Technical University.
- Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, Ö., Dağ, İ. (2013). Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri Ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26, 181-188.

EKLER

Ek 1 : Kişisel Bilgi Formu

BİLGİLENDİRME FORMU

Bu çalışma Merve EVREN tarafından, çiftlerde sorumluluk duygusu ve empatinin evlilik doyumuna etkisini incelemek amacıyla yürütülmektedir. Bu çalışmada size bir demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek sunulacaktır.

Araştırmada bireysel sonuçlar değil grup sonuçları değerlendirilecektir. Verdiğiniz yanıtlar kesinlikle gizli kalacak, araştırma ekibi dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır.

Sizlere sorulan soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Soruları cevaplarken, hepsini okuyarak, boş bırakmadan cevaplandırmanız, samimi ve dürüst olmanız araştırma sonuçları için oldukça önemlidir ve araştırmanın güvenilir olmasına katkıda bulunacaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi, ölçeklerde verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli kalacaktır. Araştırmaya katılmak gönüllülük ilkesine bağlı olmakla birlikte araştırmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsiniz. Eğer çalışmayla ilgili herhangi bir şikayet, görüş veya sorunuz varsa bu çalışmanın araştırmacısı ile iletişime geçmekten lütfen çekinmeyiniz (email: merve.evren645@gmail.com telefon: 05393307141). Eğer araştırmanın sonuçlarıyla ilgileniyorsanız aralık 2021 tarihinden itibaren araştırmacıyla iletişime geçebilirsiniz.

Katıldığınız için tekrar teşekkür ederim.

Merve EVREN

Yüksek Lisans Öğrencisi

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

***Evet**

***Hayır**

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki maddeler sizinle ilgili bazı bilgileri elde etmek amacıyla sorulmaktadır. Lütfen sorulara doğru ve eksiksiz cevap veriniz.

1) **Cinsiyetiniz** Kadın(), Erkek(),

2) **Evlilik Süresi** 1-2(), 3-5(), 6-9(), 10 yıl ve üzeri ()

3) **Yaşınız** 18-25(), 26-35(), 36-45(), 45 ve yukarı ()

4) **Eşinizin yaşı** 18-25(), 26-35(), 36-45(), 45 ve yukarı ()

5) **Eğitim Durumu**

İlkokul () Ortaokul() Lise() Üniversite () Yüksek lisans ve doktora ()

6) **Eşinizin Eğitim Durumu**

İlkokul () Ortaokul() Lise(), Üniversite () Yüksek lisans ve doktora ()

7) **Toplam Aile Geliriniz**

3500 TL altı(), 3501-5000(), 5001-10000 () 10001 ve üzeri ()

8) **Çalışma Durumunuz**

Çalışıyorum (), Çalışmıyorum()

9) **Eşin Çalışma Durumu**

Çalışıyor (), Çalışmıyor()

10) **Çocuk Sahibi Olma Durumu**

Var (), Yok()

11) **Çocuk Sayısı**

Tek Çocuk (), 2() 3() yok ()

12) **Daha Önce Boşanıp 2. Evlilik olma Durumu**

Boşanmadım (), 2.Evliliğim ()

SORUMLULUK ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda belirtilen ifadeleri okuyunuz ve size uygun şekilde işaretleyiniz.		Asla	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Daima
		1	2	3	4	5
1	Üzerime düşenleri yerine getirmenin önemli olduğumu inanırım.					
2	Bir görev üstlendiğimde, kime karşı sorumlu olduğumun farkındayım.					
3	Becerebileceğimi düşündüğüm bir işi, yapmaya çalışırım.					

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ (EEÖ) B FORMU

Aşağıdaki ifadelerin karşılarında bulunan boşluklardan sizin için uygun olana "X" işareti koyunuz.	Hiç Katılmıyo	Çoğunlukla	Kısmen Katılıyor	Oldukça Katılıyor	Tamamen Katılıyor
	1	2	3	4	5
1. Çok sayıda dostum var.					
2. Film seyredirken bazen gözlerim yaşarır.					
3. Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim.					

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu alıŐma, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Programı tarafından gerçekleŐtirilen bir çalışmadır.

Bu alıŐma çiftlerde sorumluluk duygusu ve empatinin evlilik doyumuna etkisini incelemek amacıyla yürütölmektedir. Araştırma tamamıyla akademik nitelikli olup çalışmadan elde edilecek bilgiler bilimsel amaca yönelik olarak kullanılacak ve alınan cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmaya yapacağınız değerli katkılarınızdan dolayı Őimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiŐ ve katılım gönüllölük esasına bağlıdır. Anket formunda kimlik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmadan elde edilen veriler yalnızca istatistik veri olarak kullanılacaktır. Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bir bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.

Yardımanız için çok teşekkür ederim.

Merve EVREN

YakınDoğu Üniversitesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

İsim:

İmza:

Telefon:

Ölçek Kullanım İzinleri

ben 5 May

alıcı: brkoge26@gmail.com ▾

Merhabalar ismim Merve Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji öğrencisiyim tez çalışmam için sizin geliştirmiş olduğunuz Sorumluluk Ölçeğini kullanabilir miyim?

Burak Oge 5 May

alıcı: ben ▾

Merhaba

Evet kullanabilirsiniz, başarılar dilerim..

İyi çalışmalar

5 May 2021 Çar 11:44 tarihinde merve evren <merve.evren645@gmail.com> şunu yazdı:

ben 5 May

alıcı: mervetopcu v

Sorumluluk Ölçeğini tez çalışmamda kullanmama izin verir misiniz?

5 May 2021 Çar, saat 12:19 tarihinde mervetopcu <mervetopcu@cankaya.edu.tr> şunu yazdı:

mervetopcu 5 May

alıcı: ben v

Tabi ki, kullanabilirsin. Kolaylıklar diliyorum.

MT

ben 5 May

alıcı: ebrueroglu v

Merhabalar ismim Merve Klinik psikoloji öğrencisiyim tez çalışmamda Üstün Hocanın Empatik Eğilim Ölçeğini kullanmak istiyorum Üstün hocadan izin istemek için size ulaşıyorum

ebrueroglu@ustundok... 5 May

alıcı: ben ^

Kimden ebrueroglu@ustundokmen.com.tr
ebrueroglu@ustundokmen.com.tr

Alıcı merve evren merve.evren645@gmail.com

Tarih 5 May 2021 15:49

Standart şifreleme (TLS)

[Daha fazla bilgi](#)

Merhaba ,

Kaynak göstererek ölçeği çalışmalarınızda kullanmanızda sakınca yoktur.

YAZGAN İNANÇ, Banu 12:43

alıcı: ben ^

Kimden YAZGAN İNANÇ, Banu
banuyazgan.inanc@toros.edu.tr

Alıcı merve.evren645@gmail.com

Tarih 12 May 2021 12:43

Standart şifreleme (TLS)

[Daha fazla bilgi](#)

Sayın Evren,
ölçek ilişiktir,
ters maddeler ;1/2/5/8/10/11/12/13 nolu
maddelerdir, kolaylıklar dilerim

EVLİLİK DOYUM
ÖLÇEĞİ DOKTO...

Doküman

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

10.06.2021

Sayın Merve Evren

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2021/1034 proje numaralı ve **“Evli Çiftlerde Sorumluluk Duygusu ve Empati Becerisinin Evlilik Doyumuna Etkisi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

İNTİHAL RAPORU

Merve Evren

ORJİNALLIK RAPORU

% 12	% 12	% 3	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	%3
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
3	tr.wikiprojectwillowbrookstudy.com İnternet Kaynağı	%1
4	eskidergi.cumhuriyet.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	paperity.org İnternet Kaynağı	%1
6	tr.yagkai.com İnternet Kaynağı	%1
7	cubukram.meb.k12.tr İnternet Kaynağı	<%1
8	tr.qaz.wiki İnternet Kaynağı	<%1
9	acikerisim.isikun.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

ÖZGEÇMİŞ

Merve Evren, 15 Kasım 1995 tarihinde Antalya’da doğmuştur.İlkokulu Antalya’da İstiklal İlköğretim Okulunda okumuştur.Lise eğitimini Baro Meslek Lisesinde Çocuk Gelişimi bölümünü bitirmiştir. Üniversite eğitimi ise 2018 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümünden mezun olmuştur. 2018 yılında M.E.B onaylı Aile Danışmanlığı sertifikasını almıştır.2018’in haziran ayında Psikoterapi Enstitüsünde Bütüncül Psikoterapi eğitime başlamış teori,formilasyon ve süpervizyon aşamalarını tamamlayarak 2021 yılında bitirmiştir.2019 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Eğitime başlamıştır.